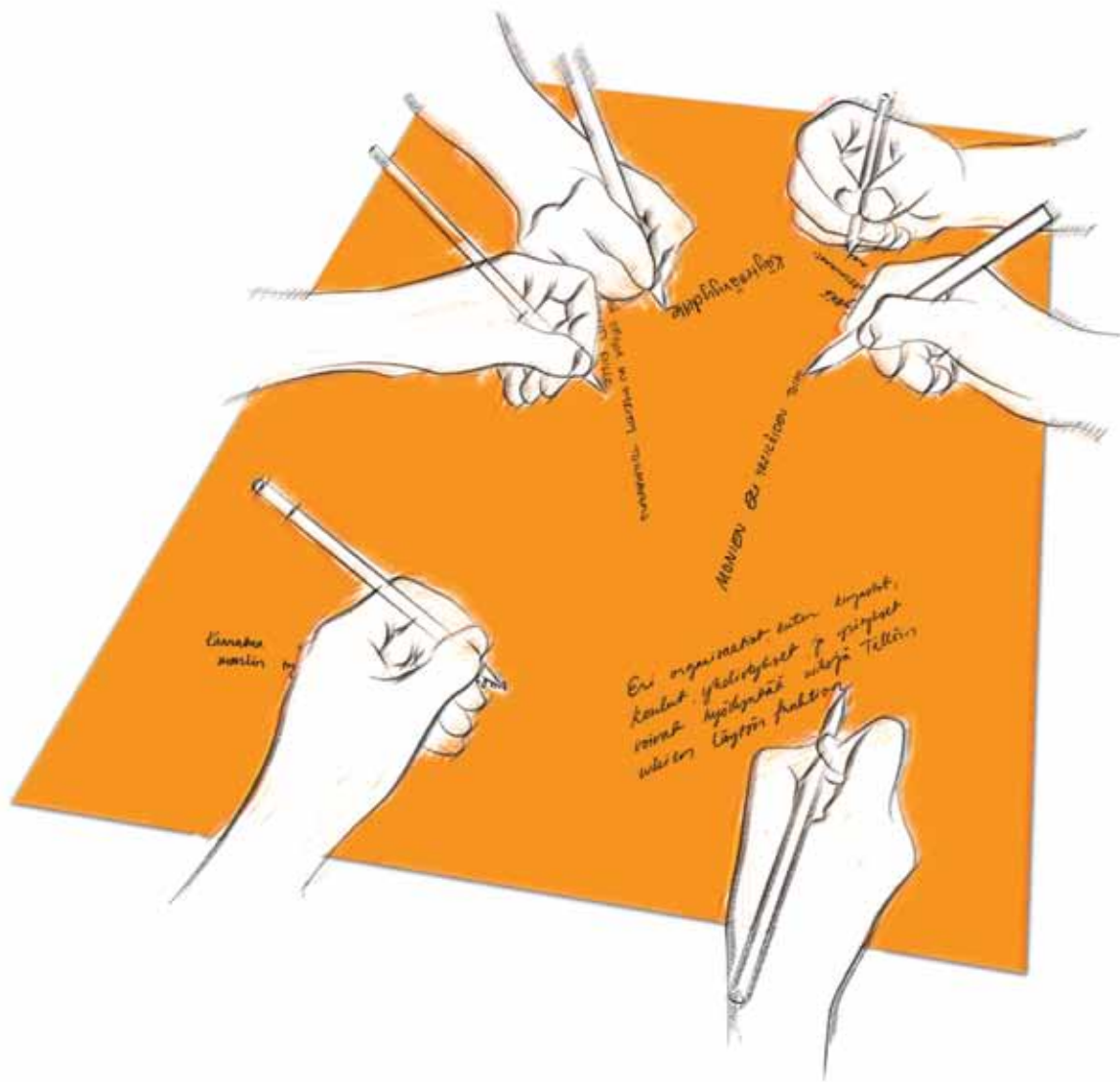

Vertaistuotanto uutena toimintamallina

Case Viisautta wikin tekoon -wikikirja

Joanna Kalalahti

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/> or send a letter to Creative Commons, 171 Second Street, Suite 300, San Francisco, California, 94105, USA.

Sisällysluettelo

Johdanto	3
2. Wikit – mitä ne ovat?	5
3. Wikioppaasta	7
4. Vertaistuotantoprosessin eteneminen sisällöllisen kehittämissryhmän voimin	8
4.1 Ryhmän kokoaminen	8
4.2 Työskentelymuodot	8
4.2.1 Aloitustapaaminen lähityöskentelynä	9
4.2.2 Etätyöskentely verkossa eri välineitä käyttäen	10
4.2.3 Materiaalin arviointi tuotantoprosessin loppuvaiheessa	12
4.2.4 Päätöstapaaminen lähi- ja verkkotapaamisena	14
5. Kokemuksia wikikirjan vertaistuotantoprosessista	15
5.1 Osallistumista koskevat kysymykset	15
5.2 Työskentelymuotoja koskevat kysymykset	17
5.3 Työskentelyssä käytettyä viikkotiedotetta koskevat kysymykset	20
5.4 Työskentelyn sujumista koskevat kysymykset	22
5.5 Työskentelyn lopputulosta koskevat kysymykset	25
5.6 Yhteenveto työskentelystä ja saadusta palautteesta	26
6. Wikikirjan tuotantoprosessin arviointia vertaistuotannon laadun näkökulmasta	28
7. Pohdintaa: vertaistuotanto uutena toimintamallina	31
Lähteet	33

Lämpimät kiitokset kaikille eri tavoin Viisautta wikin tekoon -wikikirjan tuotantoprosessissa mukana olleille sekä case-raporttia kommentoineelle Anna Vilhulalle! Kiitokset myös Viisautta blogin käyttöön -tuotantoprosessissa syksyllä 2010 aloittaneille ja heiltä ryhmän aloitustapaamisessa saamilleni hyvillä kommentteille, jotka tuottivat vielä muutamia lisäyksiä ja tarkennuksia tähän raporttiin.

Johdanto

ESR-rahoitteisessa Avoimet verkostot oppimiseen (AVO) -hankkeessa Tampereen yliopiston TRIM-tutkimuskeskuksen osaprojektissa keskitytään wikien ja blogien käyttöön opetuksessa ja sisältöjen tuottamiseen. Osaprojektin tavoitteena on tuottaa mm. koulutusta ja erilaisia materiaaleja em. sisältöihin liittyen, samoin hanketutkimus kuuluu yhtenä osana osaprojektiin. Koska wikit, yksi sosiaalisen median ja avoimen sisällöntuotannon työkaluista, yleistyvät työpaikoilla ja kouluissa, havaittiin tarve laaja-alaiselle ja täydentyvälle suomenkieliselle wikioppaalle.

Näistä lähtökohdista osaprojektissa lähdettiin miettimään keväällä 2009, millaista materiaalia wikeistä kannattaisi tuottaa. Yksi keskeinen vaatimus oli se, että materiaali jäisi elämään AVO-hankkeen päätyttyäkin. Näin ollen ylläpidollisesti oli tarpeen miettiä materiaalin sijoituspaikkaa. Materiaalin ei myöskään haluttu vanhentuvan kuten verkkoon laitetuille staattisille materiaaleille usein käy. Materiaalin tuottamiseen tulisi myös olla helppo osallistua kenen tahansa. Lisäksi materiaalin ajateltiin palvelevan myös TRIMin osaprojektin koulutuksissa. Yhdessä AVO-hanketoimijoiden kanssa käydyn keskustelun kautta alkoi hahmottua ajatus materiaalin laittamisesta kaikille avoimeen Wikikirjastoon (<http://fi.wikibooks.org/wiki/>), joka on osa Wikimedia-säätiön avoimen sisällöntuotannon hankkeita, joista tunnetuin lienee verkkotietosanakirja Wikipedia¹.

Osaprojektissa nähtiin vahvasti, että yksin ei kannattaisi lähteä tuottamaan materiaalia, johon liittyy erilaisia osa-alueita ja asiantuntemusta. Sen sijaan kokoamalla joukko wikeistä kiinnostuneita toimijoita, joilla on niihin liittyvää asiantuntemusta ajateltiin voitavan saavuttaa enemmän. Wikikirjaprojektin tueksi koottiin alkujaan 12 hengen sisällöllinen kehittämisryhmä, joka koostui mm. erilaisten koulutusorganisaatioiden (esim. yliopisto ja lukio) ja yritysten sekä yleisen kirjaston edustajista. Ryhmän toiminnan tavoitteena oli tuottaa Wikikirjastoon ensimmäinen siemenversio wikioppaasta, jonka tuottamiseen voisi kuitenkin kuka tahansa halukas osallistua jo alkumetreilläkin. Ryhmän ensimmäinen kokoontuminen oli lokakuun 2009 lopulla, jolloin ryhmä kokoontui Tampereella kasvokkain päivän mittaiseen työskentelysessioon. Työskentely huipentui maaliskuun 2010 lopulla niinkään Tampereella järjestettyyn päätöstapaamiseen. Paikan päällä oli vähemmän ryhmän jäseniä kuin aloitustapaamisessa, suuri osa osallistui verkossa Adobe Connect Pro -verkkokokousjärjestelmän kautta. Sen kautta järjestettiin myös kaikki työskentelyn välitapaamiset kuukausittain aloitus- ja päätöstapaamisten välissä.

Wikikirjasta on valmiina versio 1 ryhmän työskentelyn päättyessä. Siitä otettiin 400 kappaleen painos, jota jaettiin Interaktiivinen tekniikka koulutuksessa (ITK) -konferenssissa huhtikuun 2010 lopulla Hämeenlinnassa. Koska wikimateriaalin yksi keskeisiä ajatuksia on sen eläminen ajan mukana, wikikirja ei toivottavasti jämähdä ensimmäiseen versioonsa. Syy paperipainoksen ottamiselle oli myös ensisijaisesti levittää tietoa materiaalista mahdollisimman laajalle, jotta sen eläminen turvattaisiin jatkossakin, ei niinkään olla mikään valmis versio. Koska Wikikirjasto mahdollistaa materiaalin tulostamisen, ajatuksena oli se, että oppaasta saisi kuka tahansa halutessaan ajantasaisen paperiversio. Materiaalin kohderyhmää ei ole tiukasti rajattu, mutta ensisijaisesti ajatuksena on ollut tuottaa perusmateriaalia wikeistä useille eri kohderyhmille kuten

¹ "Wikimedia Foundation, Inc. on voittoa tavoittelematon yleishyödyllinen järjestö, joka on omistautunut rohkaisemaan vapaan, monikielisen sisällön kasvua, kehitystä ja levitystä sekä tarjoamaan näiden wikipohjaisten hankkeiden sisällön yleisölle maksutta. Wikimedia Foundation ylläpitää eräitä maailman suurimpia yhteisöllisesti tuotettuja viiteteoshankkeita, kuten Wikipediaa, joka on maailman neljänneksi vierailuin Internet-sivusto." (Wikimedia Foundation 2010.)

Wikikirjasto on monikielinen vapaasti muokattava oppi- ja ohjekirjakokoelma, jonka tarkoituksena on levittää opiskelutekstejä. Englanninkielinen projekti on saanut alkunsa vuonna 2003, suomenkielinen sai oman osoitteensa elokuussa 2004. Suomenkielisessä kokoelmassa on 12.10.2010 2 484 sivua. (Wikikirjasto 2010.)

opettajille, kirjastoille ja erilaisille organisaatioille – viime kädessä kuitenkin kansalaisille. Materiaalia voivat hyödyntää kaikki wikien parissa työskentelevät ja niiden käytöstä kiinnostuneet.

Tässä raportissa kootaan keskeisiä kirjan työstämiseen liittyviä huomioita ja tarkastellaan wikikirjan tuottamista laajemmassa vertaistuotannon viitekehityksessä. Vertaistuotanto nähdään yhtenä niistä uusista työskentelytavoista, joita laajempaan Web 2.0 -muutokseen nähdään liittyvän. Työskentelyssä testattiin wikikirjoittamista ja vertaistuotannon toimintatapoja sekä etsittiin ratkaisuja työskentelyssä vastaan tulleisiin haasteisiin. Niiden pohjalta rakentui tässä raportissa kuvattu vertaistuotannon toimintamalli, jota muut voivat myös hyödyntää. Projektissa on kehitetty erilaisia välineitä ja toimintatapoja työskentelyn ylläpitämiseksi, mm. säännölliset muistutukset, kannustaminen ja yhteiset parin tunnin verkkokokousistunnot, joiden aikana materiaalia tuotetaan samanaikaisesti eri puolella Suomea.

Case-raportin kautta pyritään myös tuomaan esiin, osin rivien välissäkin, että olennaisinta tuotantoprosessissa ei ollut itse välineen, wikin, käyttö, vaan uudenlaisen vertaistyöskentelymallin omaksuminen. Tuotantoprosessin aikana esiin nousi huomioita siitä, miten toisen tuottaman tekstin muokkaamiseen saattoi olla korkeakin kynnyks, etenkin jos muut tuottajat koettiin itseä asiantuntevammiksi. Toisaalta wikimateriaalin ikuinen keskeneräisyys ja usean tuottajan erilaisen kirjoitustyylin näkyminen tuotoksessa ei välttämättä ole valmiiseen ja huolellisesti viimeistelyyn tekstiin tottuneelle tuttua. Myös havainnot siitä, miten pienellä omalla panoksella pystyy vaikuttamaan materiaaliin ja sitä edistämään yllättivät tuotantoprosessissa mukana olleita. Vertaiskirjoittaminen vaikkapa wikiin vaatii uudenlaisen kirjoittamistavan omaksumista ja muihin kirjoittajiin luottamista – materiaaliin kiireen keskellä heitetyt keskeneräiset ajatukset ja tekstipätkät voivat muokkautua muiden tuottajien toimesta valmiimmiksi siihen mennessä, kun itse seuraavalla kerralla menee tekstiä kirjoittamaan.

AVO-hankkeen puitteissa TRIMissä on ryhdytty kokoamaan Wikikirjastoon vastaavanlaista opasta myös blogeista. Siihen liittyvä työskentely käynnistetään ydinryhmällä vahvistettuna syksyllä 2010. Opasta tuotetaan samoin periaattein kuin wikiopastakin, parantaen ja kehittäen työskentelytapaa mm. wikikirjan työskentelyprosessista kerätyn palautteen pohjalta. Samoin AVO-hankkeessa mukana oleva Hämeen ammattikorkeakoulun (HAMK) Mobiilit oppimisessa ja vuorovaikutuksessa -osaprojekti aloittaa syksyllä 2010 tuottamaan wikikirjaa mobiililaitteista

Lisätietoja:

Wikiopas wikikirjastossa:

http://fi.wikibooks.org/wiki/Viisautta_wikin_tekoon

Blogiopas wikikirjastossa:

http://fi.wikibooks.org/wiki/Viisautta_blogin_käyttöön

projektitutkija Joanna Kalalahti, joanna.kalalahti@uta.fi, puh 050 574 9710

projektisuunnittelija Anna Vilhula, anna.vilhula@uta.fi, puh. 040 190 4127

Tampereen yliopiston informaatiotutkimuksen ja interaktiivisen median laitoksen (INFIM) tavoitteena on vahvistaa informaatio- ja uusmedia-alojen koulutusta ja tutkimusta Tampereen yliopistossa. Laitoksen tutkimuskeskus TRIM (Tampere Research Center for Information and Media) keskittyy tutkimusaloitteiden valmisteluun, rahoituksen hankintaan, projektien koordinointiin ja tiedottamiseen.

TRIM-tutkimuskeskus: <http://www.uta.fi/laitokset/infim/tutkimuskeskus>

2. Wikit – mitä ne ovat?

Vaikka Wikipedia on varmasti jo suurelle osalle kansalaisia tuttu ainakin käsitteenä, wikien käyttömahdollisuudet ovat vielä monille tuntemattomia. Wikien historian voidaan katsoa alkaneeksi vuodesta 1995, jolloin Ward Cunningham kirjoitti ensimmäisen wiki-ohjelmistonsa. Wikipedian määritelmän mukaan wiki on yksinkertainen verkkosivusto, jonka sisältöä käyttäjät voivat itse muokata, usein jopa ilman sivustolle kirjautumista. Wikiä tuotetaan yleensä myös yhdessä muiden kanssa – vuorovaikutteisuus ja muutosten tekemisen helppous tekevät wikistä tehokkaan yhteisöllisen kirjoittamisen työkalun. Cunninghamin on nimennyt wikit havaijilaisen sanan *wiki* mukaan, joka tarkoittaa nopeaa, ja kuvaa siten hyvin työkalun käyttötappaa. Käsite wiki siis tarkoittaa 1) nopeaa ja 2) yhteisöllistä verkkojulkaisemista. Termillä wiki voidaan myös viitata yhteistyöohjelmistoihin, jotka sisältävät usein myös muita kuin yhteiskirjoittamisominaisuuksia alkuperäistä wiki-ajatusta laajentaen. Tunnetuin esimerkki wikeistä lienee Wikipedia-tietosanakirja. (Viisautta wikin tekoon 2010, Cunningham 2010, Wikipedia 2010.)

The image shows two screenshots of the Wikipedia 'Wiki' article page in Finnish. The top screenshot shows the main article page with the title 'Wiki' and a brief introduction. The bottom screenshot shows the 'Muokataan sivua Wiki' (Editing the Wiki page) section, which contains a code block with instructions on how to edit the page. The code block includes a warning about IP addresses and a note about testing changes.

Kuva 1. Wikipedia esimerkkinä wikeistä – sekä luku- että muokkausnäkökulman kautta nähtynä.

On huomattava, että olemassa on paljon muitakin sovelluksia, jotka sisältävät "wikimäisiä" piirteitä ja joita kutsutaan wikeiksi, mutta lähemmin tarkasteltuna ja wikien alkuperäiseen ajatukseen (ks. Cunningham 2010) verrattuna nämä sovellukset ovat paljon muitakin kuin pelkkiä wikejä. Osa wikeiksikin nimitetyistä sovelluksista lähentelee jo erilaisia yhteisösovelluksia (kuten esimerkiksi Ning)². Siksi wikien määrittely on tärkeää wikien erottamiseksi muista välineistä. Wikikirjassa

² Tampereen yliopiston INFIMissä tuotetaan myös osana AVO-projektia eri wikejä vertaileva selvitys vuoden 2010 aikana. Tämän selvityksen tavoitteena on paneutua syvällisemmin rajanvetoon wikien ja yhteisösovellusten välille.

wikien määritelmä on pidetty väljänä. Olennaista kuitenkin, ja se mihin on keskitytty, on juuri yhteiskirjoittaminen ja wikien prosessipuoli – se miten niitä voidaan käyttää.

3. Wikioppaasta

Wikikirjastoon tuotetussa wikioppaassa etsitään vastauksia mm. seuraaviin kysymyksiin:

- Mitä wikit ovat?
- Minkälaisiin käyttötarkoituksiin wikit soveltuvat?
- Mikä on olennaista korkealaatuisessa wikiaineistossa, joka kannustaa sisältöjen muokkaamiseen?
- Millainen aineisto tukee sekä aloittelijoiden että edistyneempien wikien käyttöä?
- Mihin wikejä voidaan käyttää?

Wikioppaan on tarkoitus olla perustietopaketti wikeistä, jota voivat hyödyntää myös wikien käyttöä vasta suunnittelevat henkilöt. Erityisesti wikien käytön aloittamisen tueksi haluttiin koota aineistoa. Lisäksi haluttiin tuottaa wikien erilaisista käyttötavoista ja kohderyhmistä omat osionsa. Näihin liittyy osin tarkastelunäkökulmaero, josta wikioppaan tuotantotiimissäkin keskusteltiin aluksi jonkin verran: wikejä voidaan käyttää eri tavoin, jotka sopivat kaikki yhtä hyvin esim. yritys- tai opetuskäyttöön. Toisaalta myös jako kohderyhmiin ja sitä kautta kohderyhmille suunnattuihin käyttötapoihin voi olla tiukan kahlitseva. Tästä syystä käyttäjäryhmät ja käyttötavat voivat mennä keskenään ristiin. Mikäli kuitenkin halutaan miettiä wikien käyttöä erityisesti oman käyttäjäryhmän kautta (jos sellainen on selkeästi löydettävissä), aineisto pyrkii huomioimaan tämän ja tarjoamaan esim. tietoa siitä, miten wikejä voidaan ja kannattaisi käyttää vaikkapa kansalaistoiminnassa.

Wikikirjan rakenteesta ja eri osioista käytiin keskustelua sisällöllisen kehittämissuunnitelman ensimmäisessä kokoontumisessa. Käydyn keskustelun perusteella syntyi miellekartta (liite 1, löytyy myös osoitteesta <http://www.mindmeister.com/32765385/wikituotanto>) ja sen pohjalta koordinaattorit tuottivat ehdotelman kirjan pääosioista. Pääosiot pysyivät sellaisinaan koko työskentelyn ajan, ainoastaan *Wikien erilaiset käyttötavat* -osion alle erotettiin *Wikien opetuskäyttö* omaksi kokonaisuudekseen, koska se laajeni niin paljon, ja myöhemmin materiaaliin on tullut *Wikin käyttöönottoprosessi* -osion alle osio *Wikin valinta*. Pääosiot kirjassa ovat:

1. Wikien käytön aloittaminen
2. Wikien erilaiset käyttötavat
  - Wikien opetuskäyttö
3. Wikien erilaiset kohderyhmät
4. Wikin käyttöönottoprosessi
  - Wikin valinta
5. Wikisisällön tuottamisprosessi
6. Hyvä wikimateriaali
7. Wikikirjallisuutta

Opas on siis hieman elänyt ydinryhmän tuotantoprosessin jälkeenkin, mutta sivuissa tapahtuneiden muutosten seuraaminen osoittaa, että vain hieman. Ainakin yhtenä syynä voisi arvella olevan sen erittäin keskeisen havainnon tuotantoprosessista, kuinka hankalaa on mennä muokkaamaan toisten tuottamaa tekstiä.

4. Vertaistuotantoprosessin eteneminen sisällöllisen kehittämisryhmän voimin

Kuten johdannossa on mainittu, wikimateriaali tuotettiin vertaistuotantona. Auvisen (2009) mukaan vertaistuotanto voidaan määritellä siten, että se sisältää digitaalisen sisällön luomisen, muokkaamisen, rikastamisen vertaisten ts. samalla hierarkkisella tasolla olevien henkilöiden toimesta. Vertaistuotanto on käyttäjien ja tuottajien dialogia, jota leimaa molemminpuolinen kiinnostus asiaan³.

Yleisesti tuotantoprosessista voidaan todeta, että aluksi sen raamit olivat väljempiä ja työskentelytapa hahmottui pitkälti vasta matkan varrella – kyseessä oli ensimmäinen laatuaan oleva kokeilu, joten mitään vahvasti lukkoonlyötyä työskentelyprosessimallia ei edes ollut. Aluksi kirjan tuottamiseen osallistuvat tuottivat kirjaa pitkälti itsenäisesti tai parityöskentelynä. Työskentelyn edetessä kohti päätöstään kokonaisuuden koordinointi vaati yhä enemmän huomiota ja jonkun piti ottaa siitä vastuuta. Koordinaattorit kävivät kirjan sisältöä yhä perusteellisemmin läpi muokkasivat sitä samalla yhtenäisempään suuntaan. Kirjoitusasuun ja kieleen sekä mahdollisten eri osioissa olevien päällekkäisyyksien poistamiseen kiinnitettiin yhä enemmän huomiota. Keskeneräisiä ja sisällöttömiä kohtia nostettiin ryhmän jäsenten tietoisuuteen ja pyydettiin erikseen ko. alueista mahdollisesti tietäviä jäseniä tuottamaan sisältöä.

Luvussa 4 kerrotaan tarkemmin tuotantoprosessin eri työvaiheista ja -muodoista, joiden pohjalta kehitettyä työmallia voivat toivottavasti myös muut soveltaa omaan vertaistuotantoprojektiinsa.

4.1 Ryhmän kokoaminen

Työskentelyä koordinoiva taho aloitti ryhmän kokoamisen kesäkuussa 2009, kun työskentelyn oli tarkoitus päästä alkamaan syksyllä 2009. Aineistoa tuottaneeseen ydinryhmään kutsuttiin wikien käytöstä kiinnostuneita asiantuntijoita, mutta sisällöntuotantoon ja aineiston jalostamiseen on alusta asti voinut osallistua kuka tahansa aiheesta kiinnostunut. Kantavana ajatuksena oli alusta asti se, että osallistujat tuottaisivat perussisältöä niiltä alueilta, joihin heillä itsellään on kiinnostusta ja asiantuntemusta, ja täydentäisivät muiden tuottamia sisältöjä. Vinkkejä henkilöistä joita kannattaisi kysellä mukaan, saatiin mm. AVO-hanketoimijoilta, Tampereen yliopiston henkilökunnalta, tiedotetta asiasta laitettiin myös mm. Sometu-verkoston. Ehdotettuihin henkilöihin otettiin yhteyttä ja kerrottiin heille projektista. Vaikka työskentelystä ei ollut mahdollista maksaa palkkiota, kaikki mukaan pyydetty näkivät työskentelyn itsessään tärkeäksi ja halusivat osallistua, mikä oli positiivista.

4.2 Työskentelymuodot

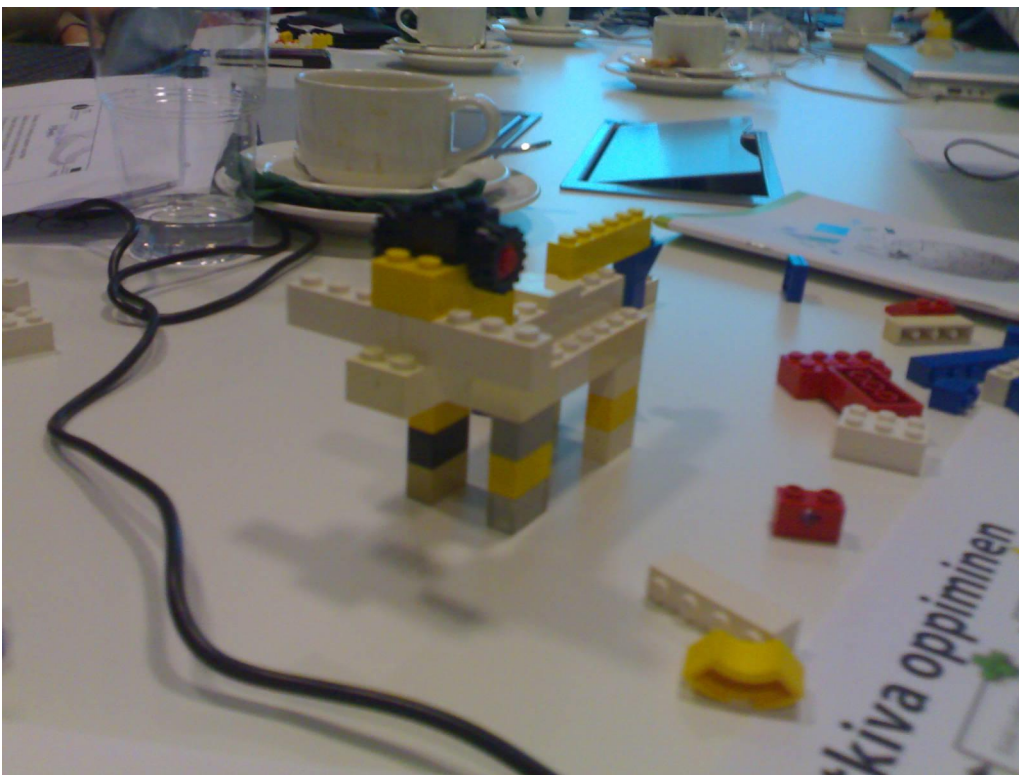
Wikikirjan tuotannossa käytettiin useita erilaisia työskentelymuotoja. Pääosa työskentelystä oli tarkoitus alusta asti järjestää verkon kautta, mutta myös lähitapaamiset alussa ja lopussa katsottiin tärkeiksi. Työskentelyssä käytettiin myös useita erilaisia välineitä. Lopullinen paletti ja eri välineiden käyttötavat muotoutuivat prosessin kuluessa. Tässä luvussa on kuvattu työskentelyprosessissa käytettyjä työskentelymuotoja ja -välineitä sekä työskentelyprosessin eri vaiheiden etenemistä – miten työskentelyssä konkreettisesti edettiin.

³ Keskustelua voidaan toki käydä siitä, olivatko kaikki tuotantoprosessin toimijat aidosti vertaisia ja siten samalla hierarkkisella tasolla. Oletuksena oli ainakin se, että näin oli riittävässä määrin työskentelyn tavoitteisiin nähden, ja yhteinen kiinnostuksen kohde sekä halu oppia toisiltaan toimijoilla ainakin oli.

4.2.1 Aloitustapaaminen lähityöskentelynä

Ryhmän aloitustapaaminen järjestettiin päivän mittaisena lähityöskentelysessiona Tampereella. Aloitustapaaminen järjestettiin, koska kaikki ryhmäläiset eivät tunteneet toisiaan ennalta, ja nähtiin tärkeäksi koota ryhmä fyysisesti yhteen. Työskentelyn uskottiin lähtevän paremmin alkuun, kun kaikki ovat kokoontuneet yhteen ja voivat helpommin kommunikoida työskentelyprosessin käytännöistä ja esimerkiksi tuotettavan wikikirjan lähtökohdista saman pöydän ääressä.

Aloitustapaamisessa ryhmän jäsenet esittäytyivät toisilleen, ja muutama heistä piti ryhmän koordinaattoreiden pyynnöstä lyhyen alustuksen omista tai omien organisaatioidensa näkökulmista wikeihin. Tätä kautta saatiinkin aikaan keskustelua wikeistä yleisesti sekä myös siitä, minkälainen wikioppaan tulisi olla. Eräs ryhmän jäsenistä järjesti hauskan wikityöskentelyä havainnollistaneen tehtävän muille ryhmäläisille legopalikoita hyödyksi käyttäen – niistä piti rakentaa ryhmässä kissa. Työskentely havainnollistikin varsin osuvasti sitä, miten eri näkemyksistä piti yhdessä neuvotella ja toisaalta muiden muokata toisen aloittamaa rakennelmaa eteenpäin.

Kuva 2. Wikityöskentelyn havainnollistamalla legorakentamisen kautta ryhmän aloitustapaamisessa Tampereella lokakuussa 2009.

Oppaan rakennetta tuntui toisaalta tärkeältä suunnitella alusta alkaen, mutta keskustelussa tuli myös esiin, että rakenteen lukkoonlyöminen heti alussa tuntuu jopa wiki-ideologian näkökulman vastaiselta. Koska ryhmällä kuitenkin oli mahdollisuus työstää rakennetta yhdessä keskustellen, päätettiin tilaisuus hyödyntää. Välttämättä kaikissa wikiaineistojen tuotantoprosesseissahan tällaista mahdollisuutta ei ole – wikikirjan kirjoittaminen saattaa alkaa yksittäisen henkilön toimesta ilman sen tarkempaa suunnitelmaa kirjan rakenteesta, ja kirjan rakenne elää ajan ja muokkaamiseen myöhemmin osallistuvien henkilöiden panoksen myötä. Koska mikään ei estä muuttamasta wikikirjojen rakennetta myöhemmin, tietynlaisen yhteisen perusrakenteen tuottaminen tuntui oman wikikirjamme tapauksessa työskentelyä helpottavalta ja sysäsi myös tuotantoprosessin käyntiin. Aloitustapaamisessa oli alun perin tarkoitus ehtiä aloittamaan kirjan kirjoittamistakin konkreettisesti, mutta tältä osin aikataulu petti. Koordinaattorit siirsivät hahmotellun perusrakenteen

wikikirjan pohjaksi Wikikirjastoon hyvin pian aloitustapaamisen jälkeen, ja työskentely pääsi alkamaan melko sujuvasti.

4.2.2 Etätyöskentely verkossa eri välineitä käyttäen

Koska yksi AVO-hankkeen ajatuksista on toimia mahdollisimman paljon verkossa ja toisaalta myös sisällöllisen kehittämissryhmän jäsenet asuivat ja työskentelivät eri paikkakunnilla, tuntui käytännöllisimmältä ratkaisulta hyödyntää verkon tarjoamia työvälineitä wikikirjan tuottamisprosessissa mahdollisimman pitkälle. Myös ryhmä oli itse verkkotyöskentelyn kannalla, kun ensimmäisessä tapaamisessa sovittiin työskentelytavoista. Näin ollen työskentelyn organisointi verkkoon ja verkon kautta tapahtuvaksi tuntui luonnolliselta. Se asetti myös haasteita – pystytäänkö verkon kautta pitämään ryhmä koossa ja tuotantoprosessi käynnissä?

Työskentelymuodoiksi valikoitu konkreettisemmin kuukausittaiset verkkotapaamiset verkkokokousjärjestelmän välityksellä. Näitä tapaamisia tukemaan valikoitui välineiksi sähköpostitse ryhmäläisille lähetetyt viikkotiedotteet. Käytössä ryhmällä oli myös wikialusta.

4.2.2.1 Kuukausittaiset verkkotapaamiset

Verkkotapaamiset järjestettiin kerran kuussa yhteistuotantosessioina Adobe Connect Pro -verkkokokousjärjestelmää hyödyntäen. Tapaamiset sovittiin yleensä Doodle-aikataulutövävälineitä⁴ avuksi käyttäen, jonka avulla isonkin ryhmän on melko helppo löytää ainakin suurimmalle osalle sopiva tapaamisajankohta. Ryhmäläiset kirjautuivat sovittuna ajankohtana verkkokokousjärjestelmään, ja olivat sitä kautta video- ja ääniyhteydessä toisiinsa (tosin videoyhteyttä ei juurikaan käytetty koska se usein aiheuttaa häiriöitä äänen kulkuun), myös järjestelmän chat-ruudun kautta oli mahdollista kommunikoida. Tapaamisten pituudeksi varattiin kaksi tuntia, koska haluttiin, että wikikirjan työstäminen ei sido osallistujien aikaa liiaksi.

Verkkotapaamisissa ensimmäinen tunti käytettiin ryhmän jäsenten kuulumisten läpikäymiseen kirjan tuotantoprosessin tiimoilta sekä koordinaattorien esittämiin huomioihin kirjan työstämisen etenemisestä. Askarruttavista asioista myös keskusteltiin (rakenne ja sen muokkaaminen, tavoitteet jne.). Toinen tunti oli varattu kirjan työstämiseen siten, että osallistujien välinen verkkokokousyhteys jätettiin auki – sen kautta pystyi kommentoimaan esim. pikaviestein muille tuottajille samalla kun itse tuotti sisältöä. Ryhmän jäseniä rohkaistiin myös käyttämään muita viestintäkanavia ja muodostamaan vaikkapa työskentelypareja työskentelysession aikana niin haluttaessa. Tätä mahdollisuutta kuitenkin käytettiin käytännössä melko vähän ja harvoin.

Tällainen reaaliaikaista yhteistyöskentelykanavaa hyödyntävä työskentelytapa synnytti ainakin koordinaattorien näkemyksen mukaan tunteen siitä, että kaikki todella työstävät yhteistä kirjaa samanaikaisesti yhdessä, vaikka olivatkin etäällä toisistaan. Myös kirjan sisältöä syntyi erityisesti ensimmäisessä työskentelysessiossa paljon, ja osallistujat kyselivät jossakin määrin myös työskentelyn aikana pohdituttavista asioista toisiltaan. Yhteisen työstämisaajan varaaminen vaikutti osallistujien mukaankin hyvältä keinolta varata kalenteriin aikaa kirjan kirjoittamiselle.

Verkkotapaamisista laadittiin myös yhteenveto koordinaattoreiden toimesta, joka lähetettiin sähköpostitse kaikille tuotantoryhmän jäsenille – näin nekin, jotka eivät päässeet mukaan saivat tiedon yhdessä sovituista ja tehdyistä asioista.

⁴ <http://www.doodle.com>

4.2.2.2 Etäyöskentelyprosessin ylläpidon tukivälineet – wiki ja sähköpostiviikkotiedotteet

Ryhmän työskentelyn tueksi perustettiin jo ennen aloitustapaamista oma sivusto hankkeen käytössä olevaan Confluence-wikiin⁵. Sivusto on nykyisin täysin avoinna kaikille, wikikirjan työstämisprosessin aikana se vaati rekisteröitymistä ja kirjautumista, mutta mahdollisesti silti kenen tahansa pääsyn rekisteröitymään ja sen jälkeen muokkaamaan wikiä. Sivustoa käytettiin ryhmän työskentelyssä syntyneiden materiaalien taltioimiseen. Sen kautta haluttiin myös tarjota mahdollisuus keskustella sivun kommentointiominaisuuksia hyödyntäen kirjan rakenteesta ja muutenkin työskentelyprosessista ja siinä esiin tulleista ajatuksista. Sivustoa ei lopulta kuitenkaan hyödynnetty ryhmän työskentelyssä juurikaan – se toimi enemmänkin koordinaattoreiden ilmoitustauluna, jonne lisättiin tietoa tulevista tapaamisista ym.. Ehkä wikin käyttöä hankaloitti sinne erikseen kirjautuminen ja sen erillisuus itse työnteosta, joka tapahtui Wikikirjastossa. Toisaalta Wikikirjaston sivukohtaisen keskustelusivun käyttäminen taas ei ollut ryhmäläisille ilmeisesti tuttua, joten keskustelua ei syntynyt oikein missään etäyöskentelyvaiheessa.

Dashboard > Wikit ja blogit opetuksessa - AVO > Tervetuloa AVOn Wikit ja blogit opetuksessa -sisällöllisen kehittämissryhmän wikiin

Search

Log In | Sign Up

Wikit ja blogit opetuksessa - AVO

Tervetuloa AVOn Wikit ja blogit opetuksessa -sisällöllisen kehittämissryhmän wikiin

Added by [Joanna Muukkonen](#), last edited by [Anna Vilhula](#) on Aug 24, 2010 ([view change](#))

Labels: [avo](#) [wiki](#) [blogi](#) [sisällöllisenkehittämissryhmä](#)

Tätä sivustoa käytetään sisällöllisen kehittämissryhmän työskentelyn organisointi- ja keskustelufoorumina. Ryhmäläiset voivat vapaasti lisätä sisältöä.

Pikaohje: Tekstiä muokkaamaan pääset vasemmalla olevan valikon kautta (*Page Operations - Edit*), lisäämään alisivuja (*Add Content - Add Page*), selaamaan wikisivuston kaikkia sivuja (*Browse Space - Pages*).

Ryhmästä ja sen toiminnasta

Vuoden 2009 syksystä vuoden 2010 kevääseen saakka ryhmässä keskityttiin wikieihin. Blogien parissa jatkamme hieman muuttuneella kokoonpanolla syksyllä 2010. Ryhmän tavoitteena on tuottaa siemensisältö blogeista kertovaan wikikirjaan.

[Ryhmä toimii jossain määrin myös Sometu-verkoston Ningissä!](#) Tarkoituksena tätä kautta saada mukaan wikiaineiston tuottamiseen myös ryhmän ulkopuolisia.

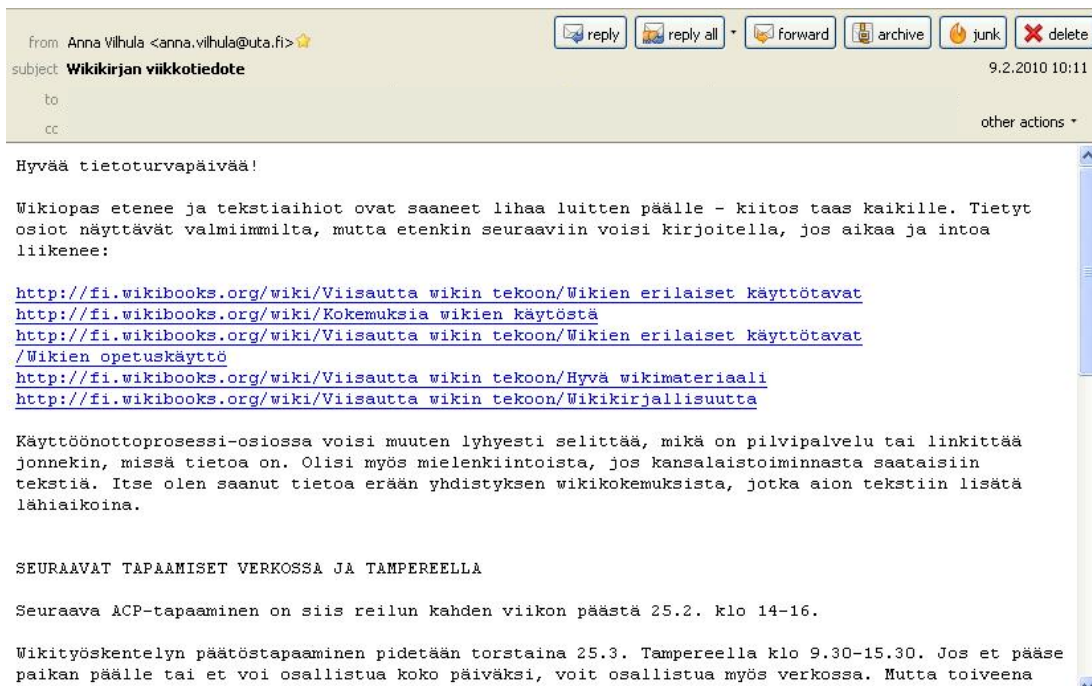
Ajankohtaista

[Viisautta blogin käyttöön -wikikirjan tuottamisprosessin aloitustapaaminen 19.10.2010 Tampereella](#)

Kuva 3. Ryhmän työskentelyn tueksi perustettu wiki.

Wikikirjan ydinryhmän toiveesta koordinaattorit alkoivat tuottaa ryhmäläisille viikottaisia tiedotteita sähköpostitse kooten yhteen työskentelyn etenemistä ja siihen liittyviä yleishuomioita. Viikkotiedotteissa tiedotettiin luonnollisesti myös verkkopalavereista ja koottiin muistio edellisistä verkkopalavereista niidenkin tiedoksi, jotka eivät mahdollisesti itse päässeet osallistumaan. Viikkotiedotetta toivottiin, jotta wikikirjan työstäminen pysyisi aktiivisena kaikkien mielessä muiden kiireiden lomassa. Toisaalta myös koordinaattoreiden näkökulmasta viikkokirje toi säännöllisyyttä ja rytmiä kirjan työstämiseen ja tapahtuneiden muutosten seuraamiseen. Perinteinen sähköpostikanava tuntui toimivan varsin hyvin.

⁵ <http://wiki.eoppimiskeskus.fi/pages/viewpage.action?pageId=1804795>

Kuva 4. Wikikirjan viikkotiedoteviesti helmikuulta 2010.

4.2.3 Materiaalin arviointi tuotantoprosessin loppuvaiheessa

Materiaalintuotannon loppuvaiheessa pyydettiin myös muutamia tuotantoryhmän ulkopuolisia henkilöitä lukemaan materiaali ja arvioimaan sitä erillisellä lomakkeella (liite 3), jotta materiaaliin ehdittäisiin vielä tehdä muutoksia, jos joitakin olennaisia puutteita tms. nousisi esiin. Vastauksia saatiin neljältä testilukijalta, joista kaikille wikit olivat ennalta tuttuja. Vastajat arvioivat omien tietotekniikkataitojensa olevan melko korkeat (2 kpl "Olen IT-asiantuntijan tasoinen" ja 2 kpl "Käytän tietotekniikkaa runsaasti töissä ja vapaalla"), joten palautetta ei saatu siitä, miten tietotekniikkaa vähemmän käyttävä kirjan koki, mikä olisi ollut myös mielenkiintoista. Vastajista kolme kertoi mihin oli wikejä aikaisemmin käyttänyt. Yksi oli käyttänyt niitä hyvien tiivistelmien lukemiseen jostakin aiheesta, johon on halunnut tutustua nopeasti tai oman aihealueen yleisesti käytetyimpien ja tunnetuimpien lähteiden tarkistamiseen ensisijaisesti Wikipediasta – oma sisällöntuotanto oli vähäistä. Toinen vastaajista kertoi käyttäneensä wikejä omassa organisaatiossaan sisällöntuotantoon, muokkaukseen ja projektien dokumentointiin ja kolmas ohjeisiin ja opetuksessa. Wikikirjaa pyydettiin arvioimaan useista eri näkökohdista, jotka arvioineen on lueteltu alla.

Yleisvaikutelma:

- Tutustuin "Viisautta wikin tekoon" osioon, joten en tiedä koko wiki-kirjan laatua. Näkemäni vaikutti kuitenkin olevan hyvin jäsennelty, tai vähintäänkin hyvin kehityskelpoista. Sellainen kai Wikin pitääkin olla - ensisijaisesti hyvin jäsennelty/jäsennettävä ja aina päivittyvä. Aihekin on tässä tapauksessa koko ajan muuttuva, joten kirjan keskeinen laatuksiteeri tulee olemaan tullaanko sitä jatkossakin päivittämään: saako se taakseen kriittisen massan sisällöntuottajia. Onko tässä sen erillisuus Wikipediasta ongelma? Siellä on Suomen laajin käyttäjäyleisö.
- Vaikutti kattavalta teokselta.
- Wikimäisesti oli tekstivoittoinen, vakuuttava/luotettava, etusivu oli selkeä.

Selkeys:

- Oli hyvää tekstiä. Mitta tuppaa tosin paisumaan, joten kannattaa pitää mielessä että wikistä haetaan juuri nopeaa tietoa ja tiivistelmiä aiheeseen. Mitä laajempi se on, sitä harvempi sen tulee kauttaaltaan lukemaan. Myös muokkaukset tällöin vaikeutuvat, koska koko wiki-sivusto tulee omaksua, ennen kuin voi mihinkään koskea: toistoa voi ilmaantua dokumenttiin.
- Teksti oli ymmärrettävää, mutta hieman wikimäisen epätasaista. Sävyssä ja puhuttelussa oli eroja - luonnollista tietysti, kun kirjoittajia on useita, mutta sitä ei odota enää julkaisulta.
- Olisin kaivannut syvällisempää tietoa.

Käytettävyys:

- Käytettävyys on niin hyvä kuin MediaWiki antaa myöden. Se on vaihtokauppa sen suhteen, että kaikki osaavat Wikipedian myötä sitä käyttäen, mutta ei ehkä kuitenkaan ole kaikista paras olemassa oleva alusta. Ei etenkään sisällöntuotannon puolella.
- Luin eli selasin perinteisesti alusta loppuun, en testaillut linkkejä.
- Linkit, ainakin ulkoiset avautumaan omille tabeille tai sivuille.

Materiaalin tietosisältö:

- Sisältö vakuuttavaa sen mukaan miten on käytetty lähteitä. Myös kirjoittajista tulisi saada jonkinmoinen tieto: mikä on tietopohja?
- Minusta wikin pitäisi lähtökohtaisesti olla konkreettisempi, ellei sitten spesifisti ko. osuus keskity teoriaan. ;-) Yleisö ei ole tiedeyhteisö, joten teoriaa tulee olla sen mukaan kuin se on tarpeen. Pitkällinen jaarittelu ei muutenkaan sovi wikiin, jollaiseksi laajat teoriaasiat voidaan kokea.
- Konkreettiset esimerkit, esim. paikalliswikit, hyviä varsinkin noviisilukijalle. Joissain paikoissa tieto yksityiskohtaista, joissain todella suuret linjat -> epätasaisuus.
- Joitakin uusia asioita, käsitteitä.

Materiaalin hyödynnettävyys:

- Kyllä varmasti hyödynnän. Erityisesti kun haluan saada nopeasti käsityksen siitä missä wikien kehitys kulkee. Ratkaisevaa tulee olemaan, että wiki on aina ajan tasalla. Jos se ei ole, niin se menettää merkityksensä. Mahdollista on myös, että myöhemmässä vaiheessa joku tekee Wikipedian tästäkin tiivistetyimmän version. Tällöin editointi siirtyy tähän Wikipedian versioon ja tämän päivittäminen jää. Tämä on siis uhkakuva, en osaa arvioida kuinka todennäköinen se on.
- Kyllä. Erinomainen intro aiheeseen - tähän aion viitata jatkossa.
- Voisin käyttää perustietolähteenä. Kuvan puuttuminen vaan saattaa johtaa "tylsistymiseen".

Palaute auttoi kehittämään kirjaa vielä tuotantoprosessin loppuvaiheessa, vaikka kaikkia asioita ei välttämättä tässä vielä huomioitukaan. Kuva-aineiston lisääminen kirjaan nähtiin hyväksi kehittämisideaksi, vaikka kirjassa voisi edelleen olla enemmän kuvia. Vapaamuotoisen ja toisaalta lähdeviitteitä käyttävän tekstin suhteen näyttäisi olevan erisuuntaisia toiveita eri lukijoilla. Konkreettiset esimerkit koettiin hyväksi. Wikikirjan laadun kriteeriksi nähtiin palautteissa se, saavuttaako se tietyn vakiintuneen aseman ja muokkautuuko se eteenpäin ajan kuluessa. Tämä jää nähtäväksi.

Wikikirjastoon tuotetun aineiston luonne sekä Wikikirjaston ja Wikipedian erilaiset käyttöfunktiot tuotiin palautteessa esiin – ehkä täysin ei oltu ymmärretty, että vaikka Wikipedia onkin Wikikirjastoa tunnetumpi wiki, on näillä kahdella kuitenkin erilliset käyttötarkoitukset. Kaiken

wikisisällön (myös Wikikirjastoon tuotetun) rinnastamista Wikipediaan on nähtävissä ja sitä kautta esiin on tuotu tiiviyn vaatimus. Koska Viisautta wikin tekoon -wikiopas on kirja, sen sisällön muotoa ja tiiviyyttä ei ole aivan niin tarkasti määritelty kuin tietosanakirja Wikipediassa. Palautteessa tulee toisaalta hyvin näkyviin se, että kirja koettiin sisältöjen osalta "wikimäisen epätasaiseksi" – eri usean eri kirjoittajan jälki näkyi selvästi. Työryhmän lopputuote rinnastettiin julkaisuun, joka odotettiin viimeistellyksi. Kyseessä kuitenkin on vasta työryhmän siemenversio, jonka ei ole tarkoituskaan olla valmis ja täysin viimeistely edes ydinryhmän tuotantoprosessin päätyttyä. Näistä ja muista palautteessa esiin tulleista asioista keskusteltiin wikikirjatutannon päätöstapaamisessa, ja päätettiin hyväksyä tietyt wikimäiset piirteet materiaalissa sen luonteen takia. Palautteen kautta on selvästi huomattavissa, että wikikirja on siinä määrin uudenlainen tuote, että siihen liittyy tiettyjä perinteisen kirjan kanssa ristiriidassa olevia ajattelutapoja ja odotuksia.

4.2.4 Päätöstapaaminen lähi- ja verkkotapaamisena

Aloitustapaamisen lisäksi päätöstapaaminen haluttiin järjestää lähitapaamisena, koska ajateltiin olevan helpompi tehdä viimeisiä viilauksia saman pöydän ääressä keskustellen ja muutenkin arvioida työskentelyprosessia yhdessä keskustellen. Päätöstapaamisessa osallistujia oli kuitenkin paikan päällä lopulta vain muutama, suurin osa osallistui verkon kautta. Toisaalta ryhmä oli jo jollakin tavoin tuttu toisilleen tässä vaiheessa työskentelyprosessia, joten työskentely sujui hyvin etänäkin.

Viimeistelyvastuita jaettiin osallistujille materiaalin osioiden mukaisesti, kun ensin oli käyty koordinaattoreiden esittelyn kautta läpi koko materiaali ja siitä vielä puuttuneet ja ongelmalliset kohdat, joista haluttiin keskustella yhdessä ryhmän kanssa. Myös ulkopuolisten arvioitsijoiden esiinnostamia asioita tuotiin esiin ja niistä keskusteltiin. Lisäksi keskusteltiin työskentelyprosessin sujuvuudesta ja siitä opitusta.

Materiaalin rakennetta muokattiin tietyiltä osin päätöstapaamisessa, ja sisältöjä ryhmiteltiin osin uudestaan. Muutama osuus jäi vielä päätöstapaamisen jälkeenkin kesken, näihin koordinaattorit pyysivät ko. alueista tietäviä toimijoita tuottamaan sisällöt materiaalin julkaisuaikataulun puitteissa. Koordinaattorit huolehtivat itse materiaalin loppusilauksesta ja toimittivat sen painokuntoon.

5. Kokemuksia wikikirjan vertaistuotantoprosessista

Wikien sisällöllisen kehittämissryhmän toimijoilta pyydettiin palautetta ryhmän työskentelystä osin pitkin matkaa – esimerkiksi verkkopalaverien alussa käytiin usein lyhyt tunnelmakierros osallistujien kokemuksista, jotta ryhmän ja työskentelyn vetäjät olisivat voineet tarvittaessa reagoida esiin nouseviin asioihin. Myös ryhmän toiminnan kannalta palautteen anto työskentelyprosessista oli tärkeää. Ryhmän jäsenet toivat usein esiin, että wikikirjatyöskentely koettiin toisaalta kovin kiintoisana, mutta toisaalta sille oli hankala löytää aikaa, koska se tapahtui vapaaehtoisuuspohjalta. Näin ollen se oli ensimmäisiä asioita, joita työlistalta karsittiin, jos muuta kiireellisempää ilmeni. Palautekeskustelu tuki kuitenkin kokemusta prosessin etenemisestä ja auttoi pääsemään nopeasti jyvälle työskentelyn kulusta, vaikka itse ei olisikaan ehtinyt siihen osallistua.

Halusimme kerätä työskentelyn päätyttyä palautetta myös erillisellä verkkolomakkeella vertaistuotantoprosessista siihen osallistuneilta, jotta arviomme työskentelystä eivät olisi irrallisten kommenttien ja oman tuntumamme varassa⁶.

Palautekyselyyn vastasi seitsemän henkilöä, joista kolme oli naisia ja neljä miehiä. Kolmelle vastaajista wikikirjan työstämisessä käytetty vertaistyöskentely oli tuttua, neljälle ei. Seuraavaksi vastauksia kyselyyn on eritelty hieman tarkemmin. Mitään laajempikantoisia johtopäätöksiä ei voi vetää, mutta kyselyn kautta saatiin kuitenkin arvokasta palautetta työskentelyprosessin kehittämisen tueksi, ja sitä kautta saatiin myös vahvistusta koko prosessin kuluessa kerätylle palautteelle ja tehdyille havainnoille niistä asioista, jotka tämänkaltaisessa työskentelyssä ja wikutuottamisessa voisivat olla kriittisiä.

5.1 Osallistumista koskevat kysymykset

Työskentelyyn osallistuneet vastasivat syyksi osallistua wikikirjan tuottamiseen kiinnostuksen ja koetun tarpeen oppaalle. Pari AVO-hankkeessa mukana olevaa ryhmän jäsentä halusi myös osallistua hankkeen puitteissa muuhunkin kuin oman osaprojektin toimintaan.

- Tuli kutsu.
- Kiinnostus, wiki-menetelmän tukeminen, ajattelun tukeminen
- AVO-hankkeessa halusin osallistua johonkin muuhunkin kuin omaan osahankkeeseen.
- Projektissa, jossa työskentelen, avattiin viime vuonna avoin ja yhteisöllinen alueellinen wiki. Sen myötä kiinnostuin wikeistä ylipäättäen.
- AVO-hankkeessa jo muuten mukana; wikit käytössä työssä ja opetuksessa, joten koin voivani kontribuoida tähän.
- Näkemys siitä, että kyseinen asia kaipaa vapaata opasta.
- Hirmu kova hinku osallistua kaikkeen uuteen. Lisäksi olen itse rämpinyt alkuun wikin kanssa ja ajattelin, että osaisin sitä kautta ajatella tarpeeksi käytännönläheisesti.

Osallistumistiheys vastaajien osalta oli suuri – he osallistuivat joka kerta (1 vastaus) tai lähes joka kerta (5 vastausta) työskentelyyn, yksi vastaajista osallistui vain kerran⁷. Kyselyssä kysyttiin syytä osallistumisen vähyyteen, mikäli oli osallistunut vain kerran. Vaikka vain kerran osallistuneita oli yksi, vastauksia saatiin muiltakin vastaajilta (kaikkiaan viideltä) eli niiltäkin siis, jotka osallistuivat joka kerta tai lähes joka kerta! Syynä wikikirjan tuotantoprosessiin osallistumisen vähyyteen

⁶ Palautelomake liitteenä 1

⁷ Huom. ryhmässä oli myös aluksi enemmän jäseniä, joiden osallistuminen ryhmän toimintaan loppua kohden hiipui, mutta heillekin aina lähetettiin esim. viikkotiedote ja kerrottiin työskentelyn etenemisestä prosessin loppuun asti.

(selvästi koettuun vähyteen tuotannon osalta, koska kaikki kuitenkin osallistuivat kiitettävästi prosessiin) nähtiin kaikkien näiden viiden vastanneen osalta ajan puute. Osallistumisen työläydestä kysyttäessä saatiin seuraavia arvioita:

Kuva 5. Wikikirjan tuotantoprosessiin osallistumisen työläys.

Työskentelyyn arvioitiin kuluneen vaihteleva määrä tunteja osallistujien välillä – keskimäärin 11,5 tuntia (ka):

Kuva 6. Wikikirjan tuotantoprosessiin käytetty aika.

Mikäli lasketaan osallistujien työskentelyyn käyttämä aika, keskiarvo kyselyyn vastanneiden osalta oli 11,43h (yhteensä vastanneet arvioivat käyttäneensä työskentelyyn 80h palautelomakkeen vastausten mukaan, ks. ylläoleva kuvio). Tästä arviosta puuttuvat kahden koordinaattorin työpanokset ja niiden työskentelyyn osallistuneiden työpanos, jotka eivät vastanneet palautekyselyyn. Työskentelyprosessiin osallistuneista sellaisia, jotka eivät olleet vastanneet

palautekyselyyn, oli viisi henkilöä. Jos yksittäisen henkilön työpanoksen arvioinnissa käytetään palautekyselyn pohjalta laskettua keskiarvoa (11,43h / hlö), saadaan kaikkien 14 tuotantoprosessiin osallistuneen osalta summaksi noin 160h. Koordinaattorit arvioivat työskentelyyn ja sen tukemiseen käyttämäkseen ajaksi noin kaksi tuntia viikossa per koordinaattori, jolloin koko työskentelyprosessiin (välillä lokakuu 2009 – huhtikuu 2010) voidaan arvioida kuluneen noin 112 tuntia kahden koordinaattorin osalta. Yhteenlaskettuna koko työskentelyprosessiin olisi kulunut aikaa noin 272h.

Muuta palautetta ja kommentteja työskentelyyn osallistumisesta tuli seuraavasti:

- Olisi pitänyt tietää jo elokuussa. Tuli yllättäen, en ollut ymmärtänyt asiantuntijaryhmän roolia.
- Oma aikataulu kiireinen, niin yhteisen jutun tekemiseen ajan varaaminen hankalaa. Wikiprosessin aluksi pitäisi koettaa haarukoida resurssointi (ja varata se) hyvin.
- Oma osallistumiseni ollut satunnaisia spurtteja näiden kokousten yhteydessä, sitten se taas lykkääntyy.
- Kaikin tavoin kiinnostavaa. Itseni yllätti oma asennoitumiseni työhön: aristelin aika lailla kirjoittaa yhdessä muiden kanssa. Koin muut paremmiksi asiantuntijoiksi kuin itse olen.
- Vapaaehtoinen etäyhteistyö on hankalaa, kun vastuita ei ole selkeästi jaettu ja vastuutettu.
- Muotoutuneen asiantuntijaryhmän kesken työskentely oli iloinen kokemus. Voisin kuvitella, että moinen työskentelymenetelmä on edistämisen arvoinen.
- Ihan pihalla, kun ei päässytäkään osallistumaan sessioihin oman varsinaisen työn takia.

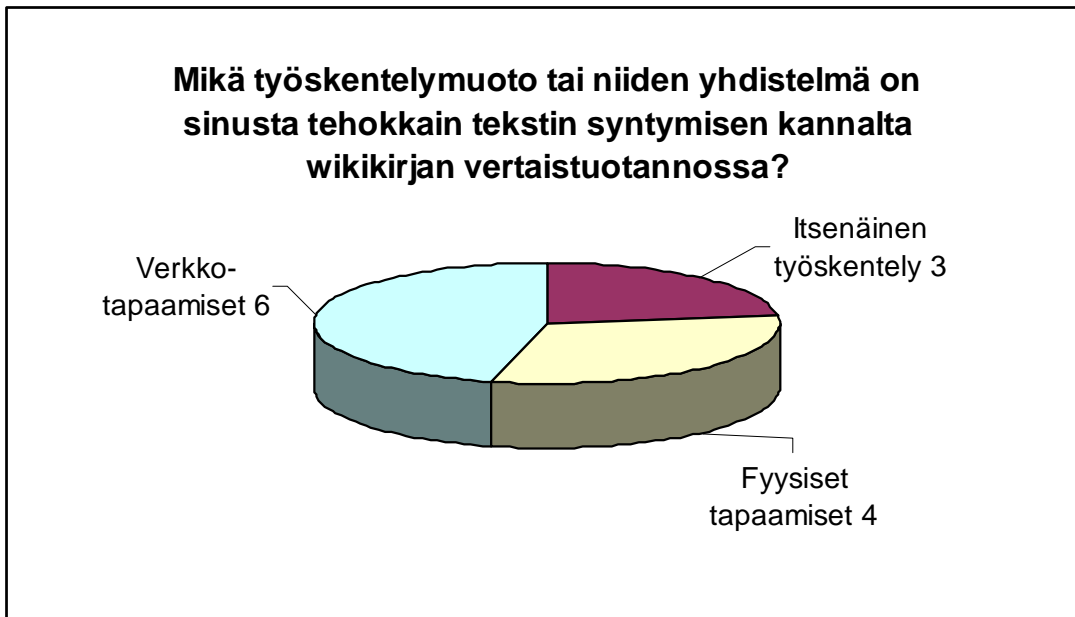
Työryhmä kyllä koottiin jo useampi kuukausi ennen työskentelyn alkua, mutta koska toiminta oli kokeiluluontoista alusta alkaen, työmäärää oli hyvin hankala arvioida ennalta. Samoin asiantuntijaryhmän rooli ja työskentelytavat vasta muotoutuivat työskentelyn kuluessa. Osallistuminen perustui myös vapaaehtoisuuteen, eikä siitä syystä haluttu jakaa liian tiukkoja vastuita ja pakkoja osallistujille. Työskentelyn koordinaattorit olivat varautuneet kantamaan suurimman vastuun ja olivat kiitollisia kaikesta siitä ajasta minkä osallistujat itse kokivat voivansa työskentelyyn oman perustyönsä puitteissa sijoittaa.

Jatkossa tämänkaltaisessa projektissa vastuuttamista voisi hieman lisätä, mutta liian tiukkaan vastuutettu työskentely voi myös vaikuttaa niin, että osallistujia saadaan huonommin mukaan. Työskentelyssä kuitenkin koordinaattoreille tuli käytännössä vahvasti kokemus siitä, että pienikin panostus jokaiselta osallistujalta oli todella arvokas. Vastaavanlaiseen projektiin jatkossa lähdetessä on myös tämän kokemuksen perusteella nyt esittää parempi arvio jo ennalta työskentelyn vaatimasta ajasta.

Mielenkiintoinen on kommentti, jossa vastaaja pohtii aristelleensa kirjoittaa muiden kanssa ja kokeneensa muut paremmiksi asiantuntijoiksi kuin itse on. Tämän voisi arvella liittyvän uudenlaisen toimintamallin ja -kulttuurin omaksumiseen, jota wikityöskentely vaatii verrattuna perinteisempään.

5.2 Työskentelymuotoja koskevat kysymykset

Tekstin syntymisen kannalta tehokkaimmiksi työskentelymuodoiksi arvioitiin seuraavat (vaihtoehtoina fyysiset tapaamiset, verkkotapaamiset, itsenäinen työskentely tai jokin muu):

Kuva 7. Tuotantoprosessin tehokkain työskentelymuoto tai niiden yhdistelmä.

Kun edellistä vastausta pyydettiin tarkentamaan ja kuvaamaan kokemuksia avoimilla vastauksilla (esim. "miksi käytetyt työskentelymuodot olivat mielestäsi tärkeitä / ei lainkaan tärkeitä", "mikä niissä toimi hyvin tai huonosti" jne.), saatiin seuraavanlaisia vastauksia:

- Kaikkia tarvitaan, mutta olisi voinut olla kuitenkin sellaisia osa-alueiden yhteenvetoja.
- Fyysisissä tapaamisissa aikaa tulee varattua paremmin. Pystyy paremmin keskittymään. Toisaalta jos asian osaa hyvin, on siihen työn tekeminen helppoa.
- Viikottaiset kirjeet eivät päästäneet asiaa unohtumaan.
- Verkkotapaaminen on kommunikaation kannalta sopivan löyhä, että siinä pystyy samalla tuottamaan tekstiä / muokkaamaan ja osallistumaan metakeskusteluun.
- Itsenäinen työskentely ei riitä, asia jää aina muiden töiden varjoon. Fyysinen tapaaminen aluksi helpottaa verkkotapaamisia jatkossa. Verkkotapaamisissa säästyy aikaa ja rahaa, mutta ne ovat hankalia, jos ei ole tavannut ketään etukäteen. Jos menee ensimmäisen kerran verkkotapaamiseen, jossa muut ovat tuttuja keskenään, kokee itsensä helposti ulkopuoliseksi.
- Synkronoidut "sprintit" toimivat hyvin prosessin ryhdistäjinä.
- Tarvitsen muiden tuotosta kyetäkseni parhaimpaani.
- Tulee varata aika työstämiseen, mutta ei edellytä fyysistä siirtymistä. Toisaalta kiireiselle tämä tapa työskennellä tarjoaa houkutuksen sopia/hyväksyä samaan aikaan muita tehtäviä.
- Omalla kohdallani tekniikka petti, tai siis taidot tekniikan suhteen olivat liian vähäiset.

Verkkotapaamisten merkitys juuri työskentelyajan varaamisen ja prosessin jämköittämissä kannalta vaikuttaa olennaisen tärkeältä. Toisaalta verkkotapaamisten tietty löyhyys mahdollistaa samanaikaisen työskentelyn itse tekstin parissa ja auttoi tuomaan prosessiin ryhtiä. Viikkokirjeiden voidaan nähdä pitäneen yllä vaikutelmaa työskentelyn käynnissäolemisesta ja toimineen tehokkaana muistuttajana. Alun fyysinen tapaaminen myös puoltanee paikkaansa jatkotyöskentelyn sujuvoittajana, kuten jo ennen prosessin alkuakin uskottiin. Erilaiset työskentelytavat tuntuivat limittyvän kaikkiaan hyvin toisiinsa, ja yhdistelmä vaikuttaa mielestämme toimivalta.

Fyysiset tapaamiset (aloitus- ja lopputapaaminen) ja niiden hyödyllisyys koettiin seuraavasti:

- Aloitustapahtumaa olisi voinut tiivistää ja avainlauseet olisi voinut jo siinä kirjoittaa yhdessä.
- Tapaaminen on aina parempi tapa kuin verkkotapaaminen. Verkkotapaaminenkin on tehokas, jos osallistujat jo tuntee hyvin. Järjestelyt olivat hyvät.

- En ollut paikalla.
- Olin vain ensimmäisessä, toiseen en päässyt, vaikka olisin kovin mielelläni tullutkin siihen. Ensimmäisessä en tuntenut juuri ketään, muut tuntuivat olevan tuttuja keskenään. Porukkaan oli kuitenkin helppo päästä mukaan. Minua miellytti nopea kirjan sisällön suunnittelu, sellainen työskentelytapa sopi hyvin minulle.
- Ensimmäisessä kokouksessa kaikki istuivat läppärit edessään ja lähettelivät viestejä Twitterissä ja muutenkin. Ajattelin, että huh-huh, ei ole minun porukkaani, että nämä ihmiset eivät ole oikeasti missään läsnä, kun pitää olla koko ajan sosiaalisessa mediassa. Mutta ehkä se oli vain silmänlumetta, kyllä he kai sitten olivat kokouksessa läsnä myös henkisesti.
- Voisi olla kiinnostavaa olla tuollaisen porukan kanssa sellaisessa kokouksessa, jossa kellään ei ole edessään tietokonetta eikä mitään mobiililaitetta. Miten vuorovaikutus muuttuisi silloin, kun oltaisiin täysillä senhetkisessä tilanteessa mukana?
- Olin vain aloitustapaamisessa. Siellä oltaisiin jo voitu aloittaa työstäminen esim. pareittain, jolloin olisi tutustunut paremmin tuleviin virtuaalityökavereihin.
- Aloitustapaaminen oli täysin olennainen. Lopetus ei niinkään koska kaikki tietävät pelin hengen: homma loppuu joskus.

Aloitustapaamista olisi saadun palautteen perusteella voitu fokusoida vieläkin paremmin siten, että oltaisiin saatu jo wikikirjan alustalle Wikikirjastoon pohja-aineisto. Tämä olikin alun perin toiveissa, mutta aika ei vain riittänyt ja työskentelytapa oli uusi, joten sitä oli myös hieman hankalaa etukäteen suunnitella ja arvioida ajankäyttöä. Toisaalta aluksi tuntui hankalalta myös se, että osallistujaporukka ei vielä tuntenut kaikkien osalta toisiaan sekä toistensa taustoja yleensä ja liittyen wikeihin. Näin ollen aikaa haluttiin varata myös tutustumiseen ja yhteiseen keskusteluun aiheen tiimoilta. Käytännössä tutustuminen ja erilaisten taustojen, kokemusten ja näkemysten yhdistäminen vei yllättävän paljon aikaa.

Kun työskentelytapaa sovelletaan syksyllä 2010 blogikirjan tuotantoon, konkreettisen kirjoitustyöskentelyn käynnistäminen varmasti sujuu jouhevammin jo aloitustapaamisessa. Sivuhuomiona mielenkiintoisia on kahdessakin vastauksessa esiin tulleet huomiot osallistujien kommunikoinnista samanaikaisesti tietokoneen sekä läsnä olevien kanssa aloitustapaamisessa, mikä liittyy laajempaankin keskusteluun uudenlaisista työtavoista.

Kokemukset verkkotapaamisista ja niiden hyödyistä nähtiin seuraavanlaisina:

- Olisi ehkä voinut teemoittaa ja pitää esim. 1 h sessioita tietyn teeman ympäriltä. Silloin olisi pystynyt keskittymään yhteen asiaan ja käymään koko sisällön kerran läpi.
- Kun ajan on varannut, verkkotapaamisen keskeyttäminen on ihan hyvä ratkaisu. Kaikkien vaan on varattava aika itsenäiselle työlle.
- Näiden ympärillä minun oma kirjoittaminen tapahtunut lähes kokonaan. Useammin näitä, parin tunnin *yhteinen* kirjoitussessio ehkä kerran viikossa tai kahdessa olisi aika tehokas tapa saada tekstiä syntymään.
- Olin muistaakseni vain yhdessä verkkotapaamisessa, yhden unohdin ja yhteen en päässyt. Se yksi oli hyödyllinen, kirjoitin sinä aikana tekstiä kirjaan. Olisi ollut hyvä, jos olisin osallistunut toiseenkin, olisin saanut enemmän tekstiä aikaiseksi ja ehkä myös rohkaistunut muokkaamaan toisten tekstejä.
- Kyllä, hyviä tilannekatsauksia ja eteenpäin potkijoita.
- Oikein hyviä. Ainoat ongelmat liittyivät käytetyn ohjelmiston (Connect Pro) Linux-yhteensopimattomuuteen ja oman verkkolaitteen rikkoutumiseen.

Verkkotapaamiset koettiin siis erittäin hyödyllisinä, juuri siksi että niiden aikana osallistujat saivat tuotettua tekstiä. Koordinaattoreiden kokemus verkkotapaamisista oli, että niiden aikana motivaatio wikikirjan tuottamiseen kohosi. Toivottu selkeämpi teemoittelu verkkotapaamisten osalta voisi

entisestääänkin auttaa työskentelyssä, ja sitä varmasti kokeillaan blogikirjatyöskentelyssä. Yllättävää oli, että yhteisiä verkkokirjoitussessioita toivottiin jopa useammin kuin mitä niitä nyt järjestettiin (kerran viikossa tai kahdessa vs. kuukausittain). Kuukautta pidimme pitkäkestoisemman prosessin ja aikataulujen sovittelun kannalta riittävän väljänä, mutta kuitenkin riittävän raamina työn etenemisen ja käynnissäpysymisen kannalta.

Muita ajatuksia ja kommentteja eri työskentelymuodoista olivat seuraavat:

- Ei muuta kuin että olen niin visuaalinen, että olisin kaivannut tuotantoprosessin kuvaa ja etenemistä myös kaaviona, myös materiaaliin kaipaen kuvia.
- Keskustelu-sivu ei ole oikein toiminut metakanavana. Voisi sopia jotkut käytännöt sellaisille 'tähän voisko joku liittää lähteen', 'tähän tarttis lisää tekstiä', 'pitäiskö tämä siirtää lukuun 4' tyylisille metakommenteille.
- S-postimuistutukset ehdottomia. Osa tekijöistä oli niin experttejä, että meikäläinen ei kaikin ajoin uskalla kysyä kaikkien termien merkitystä.

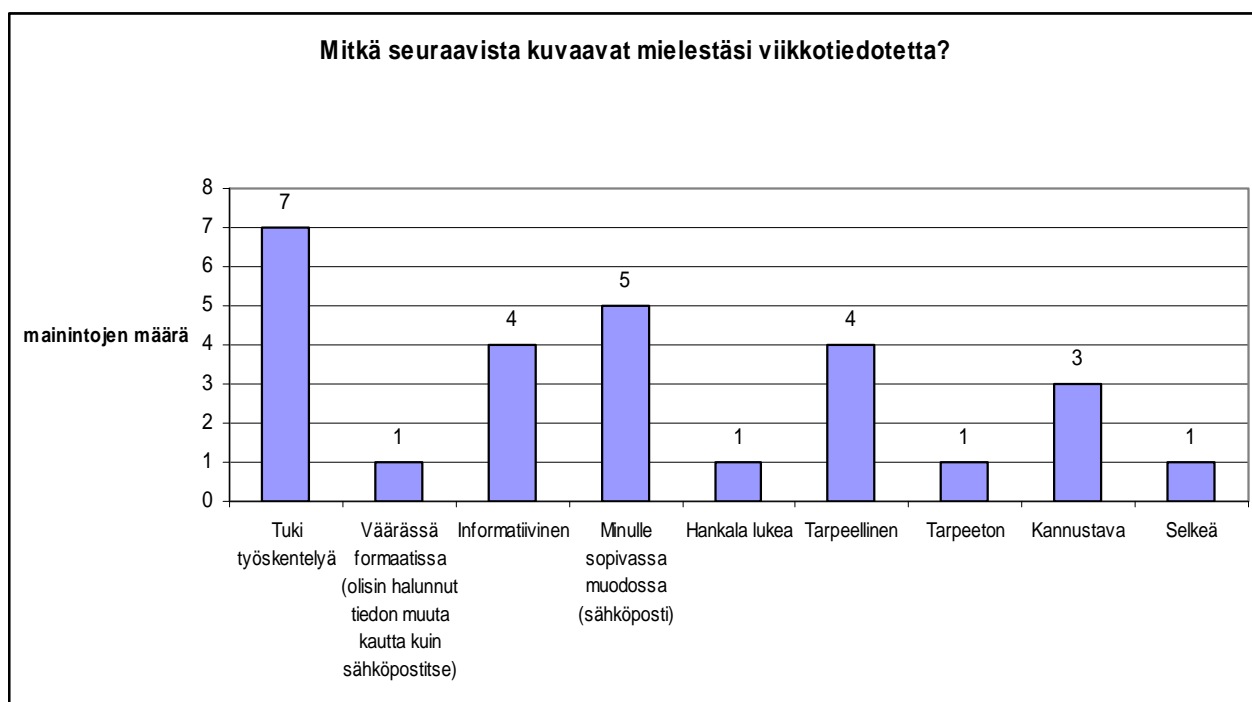
Työskentelyn taustakanavalle olisi ollut ehkä enemmän tarvetta. Taustakanavia tavallaan yritettiin ottaa mukaan (esimerkiksi edelläkin mainittu työryhmän erillinen wiki, joka alkujaan perustettiin tähän tarkoitukseen, tai wikikirjan Keskustelu-sivu Wikikirjaston alustana toimivassa MediaWikissä), mutta jostain syystä ne eivät oikein muotoutuneet toimiviksi kanaviksi. Työskentelyn alussa perehtyminen MediaWiki-alustaan olisi voinut auttaa, jotta Keskustelu-sivuja oltaisiin osattu paremmin hyödyntää yhteisenä viestintävälineenä palautteessa mainitunkaltaisten metakommenttien kautta. Tähän tarjotaan mahdollisuus syksyllä 2010 käynnistyvässä Viisautta blogin käyttöön -kirjan työstämisprosessissa. Myös työskentelyn hajanaisuus varmasti vaikutti niin, että jatkuvaa yhteistä keskustelua ei pystytty hyvin pitämään yllä. Kuukausittaisissa yhteisissä tapaamisissa se mihin edelliskerralla jäätiin, oli saattanut unohtua, jos tapaamisten välillä ei ollut ollut aikaa työstää materiaalia. Kuitenkin sähköpostimuistutusten avulla pystyttiin ilmeisesti pitämään yllä jonkinlaista jatkuvuutta työskentelyssä. Kyselyvastauksissa mainittu toive tuotantoprosessin etenemistä kuvaavasta kaaviosta voisi olla hyvä lisä hahmottamaan prosessin kulkua.

5.3 Työskentelyssä käytettyä viikkotiedotetta koskevat kysymykset

Sähköpostitse toimitettavat viikkotiedotteet päätettiin ottaa käyttöön melko alkuvaiheessa tuotantoprosessia. Kyselyyn vastanneiden mukaan viikkotiedotteet luettiin tai silmäiltiin aina/lähes aina – tiedotteen luki melkein aina kaksi vastannutta, ja jokaisen tiedotteen luki viisi vastannutta.

Viikkotiedotteen pituudesta oltiin kahta mieltä – kaksi vastaajaa oli sitä mieltä, että tiedote oli liian pitkä, viisi oli sitä mieltä, että se oli sopivan pituinen. On mainittava, että tiedotteiden pituus myös vaihteli, ne eivät olleet aina samanpituisia. Mukaan piti kuitenkin usein saada kahdentasoista asiaa – sekä työskentelyn käytännön organisointiin liittyvää (myös esim. koosteita verkkotapaamisista) että materiaalin sisältöihin ja rakenteeseen liittyvää, mikä usein lisäsi pituutta. Tiedotteiden sisältöä pyrittiin jaottelemaan väliotsikoin helpommin luettavaksi.

Vastaajien mielestä viikkotiedotetta kuvasivat seuraavat asiat:

Kuva 8. Osallistujien mielipiteitä viikkotiedotteesta.

Edellisiä vastauksia perusteltiin seuraavasti:

- Olivat minulle liian pitkiä, jäivät muiden sähköpostien joukkoon. Mieluummin olisin lukenut samat asiat esim. blogista, jonne olisi tullut samaan paikkaan ketjuna. Siellä olisi myös voinut keskustella.
- Voisi ajatella, jos voisi käyttää muitakin sosiaalisen median yhteydenpitovälineitä. Sähköpostia osaavat jo kaikki kuitenkin käyttää.
- Olen huomannut, että jos on tällainen projekti, jonka hubi on joku verkkosivusto joka ei ole normaaleilla päivittäisillä reiteillä, kun kerran jää kelkasta niin on raskasta palata ottamaan selvää mitä tapahtuu ja mitä pitäisi tehdä. Viikkotiedote auttoi tässä ongelmassa tosi paljon, oli lohdullista tietää että homma etenee ja tuossa kohdassa voisin tulla taas mukaan.
- Oli mukava, että viikkotiedotteessa ei koskaan painostettu kirjoittamaan, todettiin aina, että voi tehdä sen verran, kuin ehtii. Silloin on valmis yrittämään enemmän, kun lähestytään noin ystävällisesti. Osallistujillehan tämä oli aivan vapaaehtoista ja ylimääräistä työtä, mutta toisaalta siitä kyllä oli hyötyä, kun sai opetella uudenlaista työskentelyä.
- Olennaisin funktio: muistuttaminen ja takamukseen potkiminen hoituivat sopivan hienovaraisesti.
- Nyt tuli edes seurattua prosessin etenemistä, vaikken tullutkaan olleeksi mukana niin paljon kuin olisin halunnut.

Enimmäkseen maininnat olivat positiivissävyisiä. Aluksi sähköpostimuistutuksen käyttöönottoa suunniteltaessa askarruttikin se, koetaanko kerran viikossa tuleva sähköpostiviesti häiritsevänä muun viestikuorman ohessa. Sähköpostin käytön vähenemisestä tai jopa sen kuolemista ja korvaamisesta muunlaisia välineitä käyttäen keskustellaan laajemminkin näinä päivinä. Yllättävää olikin siksi, kuinka hyvin sähköpostiviikkotiedote koettiin toimivaksi. Ehkä sen etuna on juuri se, että sähköposti huomataan edelleen paremmin, kuin käyttäjän omalle vastuulle perustuvat syötteiden tilaamiset ja lukemiset. Toisaalta myös muunlaisia viestintäkanavia kannattaisi harkita rinnalle, jotka mahdollistavat seuraamisen myös esimerkiksi syötteinä tai sähköpostiin edelleenvälittämisen kautta, kommentoinnin ja keskustelun (palautteissa mainittu blogi). Tällaista varmasti harkitaan blogikirjan tuottamisessa. Kuten mainittu, työskentelyssä oli alkujaan mukana myös wiki tiedotuskanavana (lisänä keskusteluominaisuus), mutta sitä ei oikein osattu ottaa

käyttöön, ja sähköpostimuistutuksista tuli selkeästi pääasiallinen viestintäkanava – joskin yksipuoliseen koordinaattoreilta osallistujille -kommunikaatiomalliin pohjautuva. Viikkotiedotteiden koostaminen myös auttoi organisoimaan koordinaattoreiden työtä, koska se pakotti kerran viikossa ainakin paneutumaan wikikirjatyöskentelyn etenemiseen muiden työtehtävien lomassa.

Viikkotiedotetta olisi muutettu seuraavasti:

- Hyvä se oli.
- Enemmän suoria linkkejä sivuihin, jotka kaipaavat työtä.
- En usko, että työskentely oli viikkotiedotteesta kiinni. Ehkä olisi voinut vielä enemmän täsmentää, mihin kohtiin halutaan lisää tekstiä. Prosessissa oli aika vaikea hahmottaa, kuka on vastuussa mistäkin tai oikeastaan sitä, mistä itse on vastuussa.
- Henkilökohtaistettuja nakkeja olisi voinut jaella, sillä olisi voinut saada ihmisiä paremmin liikkeelle.
- Muuttaminen ei olisi vaikuttanut työskentelyyni mitenkään, homma oli kiinni ihan muista asioista.

Viikkotiedotteessa oli usein mainintoja tietyillä sivuilla olevista keskeneräisistä asioista, mutta ilman suoria linkkejä ko. sivuille (mainittu siis vain osion ja mahdollisesti sen alaluvun nimellä). Näin ollen viikkotiedotteen lukijan olisi pitänyt itse mennä wikikirjan sivuille ja navigoida siellä mainitulle keskeneräiselle sivulle. Suorat linkit olisivat voineet tässä helpottaa, kuten mainittu. Yllättävää oli myös toive henkilökohtaistetuista nakeista ja vastuista – vapaaehtoisuuteenkin perustuvassa projektissa ilmeisesti kaivataan pakkoja. Haastavalta vaikuttaa kuitenkin löytää tasapaino vapaaehtoisuuden antaman väljyyden ja toisaalta pakkojen kahlitsevuuden ja luotaantyöntävyyden välillä. Osallistujien tunnelmia tämän suhteen voisi ehkä tiedustella pidempikestoisen projektin kuluessa useammin ja joko höllentää tai tiukentaa otetta prosessin ohjaamisessa sen mukaan.

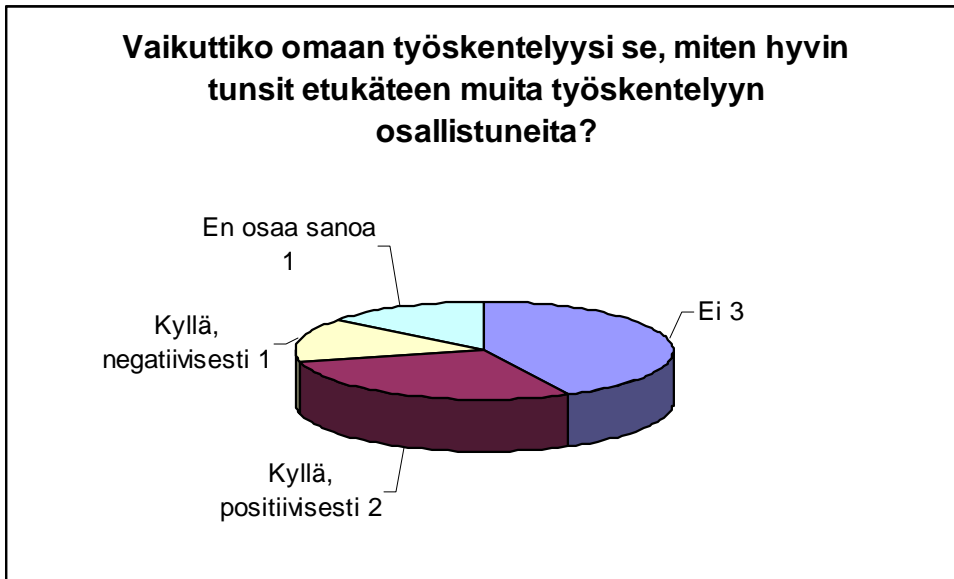
5.4 Työskentelyn sujumista koskevat kysymykset

Vertaistuotantoprosessi sujui vastaajien mielestä seuraavan jakauman mukaisesti:

Kuva 9. Vertaistuotantoprosessin sujuvuus.

Kysyttäessä siitä, tunsivatko vastaajat etukäteen wikikirjatyöskentelyyn osallistuneita henkilöitä, vastasi viisi tunteneensa kaksi tai useampia ja kaksi vastasi ettei tuntenut lainkaan. Tuntemisen vaikutuksesta omaan työskentelyyn kysyttäessä vastattiin seuraavasti:

Kuva 10. Muiden etukäteistuntemisen vaikutus työskentelyyn.

Tarkemmin tähän liittyviä vastauksia oli avattu seuraavasti:

- Tiesin muista osallistujista, että he osaavat näitä asioita.
- Jos tietää millaista tekstiä joku kykenee tuottamaan, se auttaa kalibroimaan sen, että mikä näyttää hyvältä tekstiltä ja mikä pitää korjata.
- Siinä mielessä vaikutti, että alussa tuntui, että muut tuntevat toisensa ja ovat tottuneita tällaiseen työskentelyyn. Koin itseni aika ulkopuoliseksi, koska työskentelen konkreettisella alalla konkreettisessa projektissa. Ajattelin, että muut ovat sosiaalisen median vanhoja kettuja ja täysverisiä nörttejä, minä tällainen vanha humanisti ja yht eiskuntatieteilijä, jonka osaamisella ei taida olla siinä porukassa mitään painoarvoa. Mutta eihän se ihan niin ollut, kyllä minäkin sain tuotua näkemyksiäni mukaan. Mutta ymmärrän, että monelle voisi olla vaikea tulla uutena porukoihin mukaan.
- Vain koordinaattoriin tuli henkilökohtainen suhde työn aikana, muuten muiden muutokset olivat aika anonyymejä.

Toisten osallistujien tunteminen koettiin eduksi siinä, että odotukset ja luottamus porukan osaamiseen olivat realistisia ja kokemukseen perustuvia, mikä auttoi motivoimaan omaa työskentelyä. Mikäli muita ei tunnettu, tuotiin esiin mahdollinen ulkopuolisuuden tunne, mikä varmasti vaikuttaa osallistumismotivaatioon. Pitkälti asiantuntijoista koostuvassa ryhmässä varmasti oman osaamisen vertailu muiden osaamiseen voi myös muodostua esteeksi uskaltautua tuottamaan aineistoa ja altistaa se muiden arvioinnille, jos itsellä ei ole yhtä vahvaa sisällöllistä asiantuntemusta. Tässä kohtaa nimenomaan tuottajien vertaisuutta (samalla hierarkkisella tasolla olemista) suhteessa toisiinsa voi kyseenalaistaa. Vaikka kyseessä olikin ulkoapäin koottu ryhmä, yhteisötutkimuksessa havaittu ns. yhteisökokemus, Sense of a Community (ks. esim. Blanchard & Markus 2002; Ellonen, Kosonen & Henttonen 2007), voitaneen nähdä tässäkin taustalla toimivana vaikuttajana. Sen merkitys yhteisön toiminnan ja sujuvan työskentelyn sekä luottamuksen kannalta on suuri. Mikäli osallistuja kokee oman osaamisensa muita heikommaksi, hän ei välttämättä uskalla tuoda esiin omia näkemyksiä ja osallistua tuotantoon, saati näe oman panoksensa merkitystä niin suureksi, mikäli ei tunne tuottajaporukkaa riittävän hyvin ja koe kuuluvansa siihen myös tärkeänä ja

merkityksellisenä osana. Wikikirjan tuotantoprosessissakin voidaan ajatella, että sekä sisällöllisen asiantuntijan että käytännön toimijan näkökulma ovat yhtä tärkeitä.

Vastaajilta kysyttiin myös, olisivatko he tarvinneet enemmän taustatietoa muista ryhmän jäsenistä, jotta työskentely olisi sujunut paremmin:

Kuva 11. Taustatiedon tarve muista ryhmän jäsenistä.

Mielenkiintoista olisi tietää, miten vastaukset olisivat muuttuneet, jos ensimmäistä aloitustapaamista ei olisi ollut, tai harvempi ryhmän jäsenistä olisi tuntenut ennalta toisensa.

Kun kysyttiin, miten työskentelyä olisi voitu tukea säännöllisten tapaamisten, muistutusten ja viikkotiedotteen lisäksi, saatiin seuraavanlaisia vastauksia:

- Etenemispalkilla.....
- ei osaa sanoa
- Ehkä selvemmin liittää vastuuhenkilöitä joka osiolle, että tietää keneltä kysyä isoissa editointipäätöksissä. Niin kauan kun tämä on selvästi kesken, siellä voisi olla metakommentteja, että 'Anne kaitsee tätä lukua, kysy häneltä, muuten muokkaa vapaasti.'
- Vaikea keksiä mitään muuta.
- Reaaliaikaisella chat-kanavalla.

Ainakin vastuuhenkilöiden aikaisempi ja selkeämpi nimeäminen osioille ja työskentelyprosessin etenemisen kuvaaminen ehdotetulla visuaalisella etenemispalkilla voisivat olla helposti toteutettavia parannuksia.

Olelliseksi vertaistuosantoprosessin onnistumisen kannalta nähtiin tähän projektiin osallistumiskokemusten perusteella seuraavat asiat:

- Hyvä koordinaattori, pienryhmät, kalenteri, aikataulu.
- Tärkeintä on, että kaikki tekevät edes vähän.
- 'Nyt kaikki kirjoittaa' -tilanteiden luominen.
- Ystävällinen ja myönteinen kannustus yhdessä työskentelyyn ja sopivassa suhteessa olevat tapaamiset todellisuudessa ja verkossa. Te teitte sen mielestäni varsin hyvin.
- Koordinaattori, joka pitää prosessin liikkeessä.
- Että kaikki ovat motivoituneita työskentelemään asian eteen.

- Että koordinaattori on tehtäviensä tasalla kuten nyt oli.
- Parempaan tulokseen olisi päästy jos osallistujat olisi saatu sitoutettua paremmin - keinoja en osaa sanoa.
- Siihen selkeästi varattu aika ja riittävän selkeä kokonaisuus ja tavoitteet määriteltynä.

Selkeästi tarvetta tällaisessa prosessissa on vastausten perusteella jämäkälle koordinoinnille yhdistyneenä aikataulussa pysymiseen. Koordinaattoreiden on varattava riittävästi aikaa sekä oltava jatkuvasti ajan tasalla prosessin etenemisestä sekä viestittävä sitä aktiivisesti osallistujille. Motivaation ja positiivisen hengen ylläpitäminen on selvästi tarpeellista, samoin osallistujien sitoutuminen. Myös sen ymmärrys, että oma pienikin panos vaikuttaa lopputulokseen (saattaen esimerkiksi innoittaa jotakuta muuta jatkamaan eteenpäin) on tärkeä. Wikityöskentelyssä palkitsevaa on, että oma panos on konkreettisesti nähtävissä, toisaalta myös muiden tekemä oman tekstin eteenpäinmuokkaus konkretisoi parhaimmillaan sitä, mikä merkitys pienelläkin lisäyksellä voi olla. Yhteisen kirjoittamisen tilanteiden luominen tuotiin myös esiin tärkeänä ja koettiin työskentelyprosessin kuluessa toimivaksi koordinaattoreidenkin näkökulmasta.

5.5 Työskentelyn lopputulosta koskevat kysymykset

Kyselyssä kysyttiin vastaajien odotuksista wikikirjatyöskentelyprosessille, ja vastauksissa tulivat esiin seuraavat kommentit:

- Ei ollut.
- ei minkäänlaisia, mutta tiesin, että hyvä tulee
- Matalat odotukset. Wikiteokset tuppavat hajoamaan sekalaisiksi huomioiksi.
- Ei silloin oikeastaan mitään. Nyt ajattelen, että siihen olisi pitänyt panostaa enemmän.
- Ei mitenkään spesifisiä.
- Yleisopas asiaan liittyen.

Vaikuttaa, että moni osallistujista lähti mukaan selkeästi kokeiluhengessä, esiin tuli myös varsin skeptisiäkin odotuksia sekä toisaalta luottamusta saavutettavan lopputuloksen suhteen. Siitä vastasiko saavutettu lopputulos, valmistunut versio, osallistujien omia alkuperäisodotuksia esimerkiksi laadullisesti ja sisällöltään saatiin seuraavanlaisia vastauksia:

- Suurin piirtein. Pidän ehkä hieman jämäkämmästä tyylistä.
- Hyvä, olennaista saada edes jokin vastaava aineisto tarjolle.
- Paranee koko ajan. Nyt ollaan hyvässä vaiheessa, kun siitä pystyy jo luomaan kokonaiskuvan ja muokkaamaan sivusalaattia yhtenäisemmäksi ja saa joka luvun pysymään perusideassaan.
- Toivoisin, että se olisi perusteellisempi.
- Laajempi kuin odotin.
- Vastaa odotuksia. Niin hyvässä kuin pahassa.
- joo-o

Vastauksissa näkyy ehkä wikikirjalle oletettavasti tyypillinen muoto, joka ei ole täysin jämäkkä, johtuen varmasti useasta eri kirjoittajasta, joiden tuotokset pitäisi saada nivottua yhteen. Hieman "tällainen siitä nyt tuli" -henkisyys ehkä heijastuu vastauksissakin, yllättyneisyys ja hiomattomuus. Yhdessä vastauksessa tuli hyvin esiin se, että wikikirja ei periaatteessa valmistu koskaan vaan paranee ja kehittyy.

5.6 Yhteenveto työskentelystä ja saadusta palautteesta

Yhteenvetona voidaan todeta, että wikikirjan vertaistyöskentelyprosessi oli varsin onnistunut kokeilu ja oppimisprosessi. Se vaati koordinaattoreilta paljon työtä ja kuten jo edellä mainittu, pakotti pitämään työskentelyä kaiken aikaa käynnissä: kirjan kehittymistä oli seurattava jatkuvasti, toisaalta havaittava myös ne kohdat, jotka eivät olisi edenneet, ellei olisi patistanut osallistujia panostamaan niihin. Välillä oli pyydettävä suoraankin tiettyjä asiantuntijoita tuottamaan näihin osioihin tekstiä, jos joku oli ko. alueen erityisasiantuntija. Tässä mielessä myös tuottajaporukan sisäinen tietty tuttuus oli tärkeää. Osallistujilta prosessi myös vaati paljon. Tiukat aikataulut näkyivät siinä, että tällaisesta vapaaehtoisuuteen perustuvasta prosessista tingittiin aina ensin, jos jotakin kiireellisempää ilmaantui. Osallistujat kokivat myös työskentelyn päätöstopaamisessa yllättävän paljon huonoa omatuntoa omasta mielestään vähäisestä osallistumisesta tuotantoprosessiin ja olivat kokeneet sitä myös koko prosessin kuluessa. Koordinaattorin näkökulmasta tähän ei kuitenkaan ollut syytä – pienikin panos kultakin mukanaolijalta oli koko prosessin onnistumisen kannalta merkittävä.

Olenneiksi asioiksi tuotantoprosessissa voisi listata kokemustemme ja palautekyselyn mukaan seuraavat asiat:

1. **Työskentelyn resursointi:** Työskentelyyn mukaan ihmisiä pyydetessä on hyvä käydä läpi, mitä työskentely heiltä edellyttää ajallisesti. Toisaalta kannattaa myös miettiä, keitä ja miten paljon henkilöitä prosessiin mukaan pyytää. Liian suuri ydinjoukko varmasti hankaloittaa alkuun pääsemistä ja riittävän yhteisymmärryksen syntymistä siitä mitä ollaan tekemässä, toisaalta osa alkuperäisesti ydinjoukosta karsiutuu helposti matkan varrella vapaaehtoisuuteen perustuvassa osallistumisessa. Työskentelyyn kannattaa matkan varrella pyytää mukaan myös ydinryhmän ulkopuolisia henkilöitä, vaikka vain tiettyjen rajattujen osioiden työstämiseen.
2. **Työskentelyn pohjustus (tutustuttaminen, pelisäännöistä yhteisesti sopiminen):** On tärkeä luoda yhteinen perusta työskentelylle lähitapaamisella erityisesti jos tuottajaporukka ei tunne ennalta toisiaan. Lähitapaamisen tavoitteiksi on asetettava tutustuminen toisiin, keskustelun käyminen tuotannon kohteena olevasta asiasta jotta luodaan siitä yhteinen ymmärrys, työskentelyn pelisäännöistä ja käytännöistä sopiminen sekä lisäksi saada jotakin konkreettista valmiiksi tuotantoprosessin sujuvaksi käynnistämiseksi. Erityisesti pakkojen ja vastuiden käytöstä (ja minkä asteisesti) on hyvä keskustella ja sopia tarkasti, etteivät ne muodostu työskentelystä vetäytymisen perusteiksi. Vapaaehtoisuuden ja vastuuttamisen välillä on tällaisessa vapaaehtoisuuteen perustuvassa vertaistuotantoprosessissa hiuksenhieno raja.
3. **Työskentelymuotojen ja -välineiden huolellinen valinta:** Työskentelymuodon / -muotojen valinta riippuu siitä, miten hajallaan tai samassa paikassa ryhmä toimii fyysisesti ja miten paljon on mahdollista resursoida aikaa yhteisiin tapaamisiin fyysisesti ja / tai verkon välineitä käyttäen. Olennaista on etätyöskentelyvaiheiden osalta valita välineet, jotka tavoittavat varmasti kaikki toimijat, joita kaikki osaavat käyttää ja jotka pitävät yllä ja havainnollistavat yhteistä keskustelua ja asian etenemistä. Tärkeää on myös kaiken aikaa arvioida työskentelyn sujumista valituilla välineillä ja otettava mahdollisesti käyttöön uusia välineitä tai luovuttava joistakin käytettävistä jos tarpeita ilmenee. Myös yhteisen ajan varaaminen työskentelyyn (vrt. verkkotapaamiset) osoittautui tärkeäksi, tällöin osallistujat kokivat työstäneensä suuren osan omasta osuudestaan materiaaliin.
4. **Koordinointi ja kokonaisvastuu:** Koordinaattorien on seurattava säännöllisesti työskentelyn etenemistä ja oltava ajan tasalla tuotettavan yhteisen materiaalin etenemisestä, mahdollisista ongelmakohdista ja osattava pyytää oikeita henkilöitä mukaan (myös ydinryhmän ulkopuolelta) tuottamaan osioita tekstistä. Positiivisen vireen ja motivaation ylläpitäminen on tärkeää.

Koordinaattoreiden on myös varauduttava itse tuottamaan eri osioita tai irrallisenolaisia tekstejä toisiinsa sekä otettava vastuuta myös tuotoksen rakenteen muokkaamisesta ja yhtenäisenä kokonaisuutena pitämisestä, mikäli materiaali ei muuten nivoudu yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Näin ollen koordinaattoreiden on myös itse oltava sisällöllisiä asiantuntijoita materiaalin kohteena olevan ilmiön osalta.

5. **Työskentelyn päättäminen ja yhteinen arviointi:** Kokemuksemme mukaan myös yhteinen päätöstapaaminen oli tärkeä erityisesti oppimisen kannalta. Oikeastaan päätöstapaamisessa vasta syntyi parasta keskustelua materiaalista, ja tavallaan tuntui harmittavalta päättää ydinryhmän työskentely juuri silloin. Yksi syy siihen, että keskustelua alkoi syntyä erityisesti vasta loppuvaiheessa oli varmaankin se, että loppuvaiheessa materiaalia oli konkreettisesti jo paljon ja sitä oli jo nivottu ja hiottu siinä vaiheessa pitkälle. On helpompi keskustella olemassaolevasta kuin vasta tulevasta. Voi myös olla, että ryhmän yhteiset kokemukset olivat tässä vaiheessa nivoneet tuottajaporukkaa sillä tavoin yhteen, että yhteinen keskustelu oli helpompaa ja porukka toisilleen tutumpaa. Yhteisen oppimisen ja kokemusten jäsentäminen oli myös antoisaa ja varmasti se toimi myös eräänlaisena palkkiona ryhmän yhteisestä työskentelystä kullekin osallistujalle.

6. Wikikirjan tuotantoprosessin arviointia vertaistuotannon laadun näkökulmasta

Wikikirjan tuotantoprosessissa oli mukana myös AVO-hankkeen Vertaistuotannon laatu - osaprojektin toimijoita⁸. Wikikirjan tuotantoprosessi mahdollisti myös tuotettujen laatukriteerien testausta käytännössä. Tässä luvussa on arvioitu wikikirjan tuotantoprosessia vertaistuotannon laadun näkökulmasta. Itse prosessin aikana vastaavaa arviointia olisi voitu tehdä enemmän ja systemaattisemminkin.

Vertaistuotannon laatu puoleen on kiinnitetty toistaiseksi vähän huomiota. Yhtenä syynä tähän voidaan nähdä, että vertaistuotantoprosessi perustuu informaation vapaaseen virtaan, joten kaikki formaalit mekanismit voidaan nähdä ristiriitaisina. Vertaistuotanto tarvitsee kuitenkin mahdollistavat ja tukevat rakenteet ja niiden tehokkaan hallinnan. (Auvinen 2009.)

Vertaistuotannon laatua wikikirjan tuotantoprosessissa voidaan tarkastella esimerkiksi sisällöllisen ja prosessin laadun näkökulmasta. Lisäksi voidaan kiinnittää huomiota laadukkaiden wikien tuottamista tukeviin toiminta- ja menettelytapoihin.

Wikien laadunhallinnan yksi avainajatus on hyvän sisällön luominen. Wikipedian artikkelien laatukriteereistä johtuen wikisisältöjen laatukriteereinä voidaan nähdä ainakin

- kirjoitetun aineiston laadun,
- faktojen tarkistuksen ja
- luotettavat lähteet.

Sisällön luomisen lisäksi olennaista wikien laadunhallinnassa on myös aktiivinen ja perusteellinen vertaisarviointityö. Wikien sisällön laatu syntyy vertaistuotannon ja vertaisarvioinnin vuorovaikutuksessa. Wikiä tuottavilla vertaisilla on erilaisia rooleja tuotannon eri vaiheissa. Paitsi wikien sisällön tuottaminen, myös tehdyn sisällön jatkuva arviointi ja kehittäminen on vertaisten vastuulla – näin ollen tiedon tuottajat ovat samanaikaisesti myös tiedon tarkistajia. Vertaisarviointi voi sisältää benchmarkkausta (vertailua muihin lähteisiin), vertaisarviointia (vertaisten tekemää systemaattista sisällön arviointia), vertaisreflektiota (sisällön reflektointia muiden vertaisten kanssa) ja vertaisoppimista (yhteistä oppimista ja kehittymistä jatkuvan arvioinnin avulla). (Auvinen 2009, Viisautta wikin tekoon 2010.)

Wikikirjan tuotantoprosessissa sisällön vertaisarviointia tehtiin kyllä kaiken aikaa, mutta osin melko epäsystemaattisesti. Johtuen tiukasta aikataulusta muiden tuottamia sisältöjä ei varmastikaan käyty kovin syvällisesti läpi, toisaalta kuitenkin kirjan muokkauksen yhteydessä tehtiin jatkuvaa muiden tekstin parantelua ainakin niiltä osin, miten osallistujat ennättivät tuotantoprosessiin paneutua. Lisäksi materiaalista pyydettiin loppuvaiheessa arvioita tuotantoprosessin ulkopuolisiltakin henkilöiltä. Toisaalta palautekommenteissa esiin tullut joidenkin osallistujien vahva usko prosessissa mukana oleviin asiantuntijoihin ja jopa heidän jalustalle nostaminen saattoi estää sisältöjen kriittistä tarkastelua ja parantamista, vaikka itsellä olisikin ollut arvokasta annettavaa. Tässä mielessä voisi myös kyseenalaistaa tässä selvityksessä edelläkin mainittua näkemystä siitä, olivatko wikikirjan tuottamisprosessissa mukana olleet täysin vertaisia toisilleen. Yhteistä oppimista kuitenkin varmasti tapahtui, erityisesti keskusteluissa liittyen sisältöihin (esim. mikä wiki on).

⁸ Vertaistuotannon laatu -osaprojektin vetäjä AVO-hankkeessa toimii HCI Productions Oy (<http://www.eoppimiskeskus.fi/fi/vertaistuotannon-laatu>).

Myös tuotantoprosessin laatuun on kiinnitettävä huomiota. Vertaistuotantoprosessissa on erilaisia vaiheita, joiden järjestys voi vaihdella – vaiheet voivat olla myös kietoutuneita toisiinsa. Laadukkaan vertaistuotantoprosessin vaiheina wikien osalta voidaan nähdä mm. seuraavat:

- Benchmarkkaus – hyvien käytäntöjen sekä myös puutteiden tunnistaminen
- Sisällöntuottaminen – esimerkiksi jaettu kirjoittaminen
- Validointi – asiantuntijoiden hyödyntäminen, arviointi
- Muokkaaminen – esimerkiksi oikolukeminen, kääntäminen, arviointi jne.
- Aineiston rikastaminen – esimerkiksi uuden tiedon lisääminen
- Sisällön päivittäminen – olemassa olevien tietojen korjaaminen – luodun sisällön seuranta ja ylläpitäminen ajan kuluessa

Wikikirjan tuotantoprosessissa benchmarkkausta ei toteutettu ainakaan mitenkään systemaattisesti. Esimerkiksi vertailu johonkin muuhun wikikirjan tuottamisprosessiin olisi voinut olla avuksi. Osalla prosessin toimijoista oli ainakin palautekyselyn mukaan ennestäänkin kokemusta vastaavantyyllisistä tuotantoprosesseista, joihin he varmaankin itse prosessin etenemistä vertasivat. Muut tuotantoprosessin vaiheet kyllä esiintyivät prosessin aikana kietoutuneina toisiinsa.

Laadukkaiden wikien tuottaminen edellyttää myös sisällön luomista ja päivittämistä tukevia toiminta- ja menettelytapoja, toimintaa tukevia prosesseja ja toiminnan tueksi tarjottavia työkaluja. Vertaistuotannossa tarvittavia tukirakenteita ovat seuraavat:

- Käytännöt eli mahdollisuuksien ja resurssien järjestäminen (esim. johdon tuki, pääsy digitaalisiin resursseihin)
  - Toimintatavat eli organisaation tuki vertaistuotannolle, periaatteet ja ohjeet vertaistuotannolle ja -arvioinnille
  - Prosessit eli käytäntöjen järjestäminen siten, että ne tukevat vertaistuotantoa, (esim. sovitut ja tuetut prosessit ja työkulut)
  - Työkalut takaamaan tehokas ja sujuva yhteistyö.
- (Viisautta wikin tekoon 2010, Auvinen 2009.)

Laadukkaiden wikien tuottamista tukevia prosesseja voivat olla esimerkiksi erilaiset hyviä käytäntöjä ja kokemuksia jakavat käytäntöyhteisöt, toimijoiden kouluttaminen ja kehittäminen sekä toimijoiden välisen aktiivisen kommunikaation ja kokemusten vaihdon tukeminen (Viisautta wikin tekoon 2010).

Kun wikikirjan tuotantoprosessia arvioidaan tukiprosessien näkökulmasta, voidaan havaita siinä olleen paljon hyvää, mutta myös parannettavaa. Wikikirjan tuotantoprosessiin osallistuneilla oli oman työorganisaationsa tuki ainakin siinä määrin, että heille annettiin mahdollisuus osallistua siihen. Käytännössä kuitenkin vapaaehtoisuuteen pohjautuva ja tavallaan ylimääräistä työtehtävää ei ehkä oltu täysin ajallisesti resursoitu osallistujien työaikaan, mikä näkyi kiireenä ja wikikirjan tuottamisesta lipeämisenä ensimmäisenä muiden kiireiden tieltä. Pääsy resursseihin saatiin turvattu valitsemalla tuotantoalustaksi wikikirjalle kaikille avoin Wikikirjasto. Työvälineiden osalta tuli palautekyselyssäkin esiin yksi kommentti siitä, että wikikirjan tuotannossa verkkotapaamisissa käytetty Adobe Connect Pro aiheutti joitakin ongelmia hänen käyttämänsä käyttöjärjestelmän vuoksi, joka ei ole täysin yhteensopiva ko. sovelluksen kanssa. Mikäli työvälineet eivät takaa pääsyä kaikille, tuotantoprosessi voi kärsiä. Toimintatapoja ja periaatteita samoin kuin prosesseja ja työnkulkuja jouduttiin hiomaan ja kehittämään tuotantoprosessissa oikeastaan kaiken aikaa, joten ne eivät välttämättä olleet täysin selkeät. Tämä tuli esiin muutamissa palautekyselyn maininnoissakin ainakin taustalla. Työkalujen ja toimintamallien osalta löydettiin kuitenkin lopulta melko hyvä kombinaatio, jota tässäkin raportissa on kuvattu, samoin kuin siihen liittyviä pieniä kehittämisajatuksia nostettiin esiin jatkoa ajatellen (esim. sähköpostiviikkotiedotteen korvaaminen

blogilla, josta voi kuitenkin saada sähköpostiin muistutuksen tai uudelleenohjauksen). Yksi prosessin tavoite olikin myös tuottaa toimiva vertaistuotantomalli tämänkaltaiseen materiaalin yhteistuottamiseen.

Käytäntöyhteisöjä työn tueksi varmasti löytyi paitsi wikikirjatuottajien omista toimintaympäristöistä, mutta myös tuottajaporukan toimiminen eräänlaisena käytäntöyhteisönä oli tärkeä. Oikeastaan tuottajaporukasta hioutui käytäntöyhteisö yhteisine tavoitteineen ym. käytäntöyhteisölle tyypillisten piirteiden osalta (ks. esim. Wenger, McDermott & Snyder 2002, 12-14, 23-47) vasta prosessin kuluessa, ainakin joiltakin osin. Voidaan myös spekuloida, vaatiiko käytäntöyhteisökokemuksen (jos sellaista oli) syntyminen eri osallistujien osaamisalueiden sekä myös osallistujien ja työtapojen hahmottumista ja selkiytymistä. Palautelomakkeen yhdessä kommentissa arveltiin, että lopputulos olisi ehkä ollut parempi, jos osallistujia olisi saatu sitoutettua enemmän. Tämä varmasti onkin hankalin paikka, mikäli käytäntöyhteisöä ei ole vielä olemassa valmiiksi, vaan se on ulkoapäin luotu (erityisesti jos kaikkien tavoitteet ja odotukset eivät ole yhtä voimakkaat). Kysyttäessä siitä tunsivatko osallistajat ennestään toisiaan ja miten se vaikutti, tuli yhdessä kommentissa esiin kokemus ulkopuolisuudesta, kun aluksi tuntui, että muut tuntevat toisensa ja ovat tottuneita työskentelytapaan. Tämän kommentin voisi nähdä myös liittyvän vahvasti siihen, miten tärkeää yhteisötunteen luominen ja toisten tunteminen sekä luottamus ovat. Ne varmasti vaikuttavat pitkälti myös käytäntöyhteisön muotoutumiseen. Tässäkään prosessissa käytäntöyhteisöä ei voitu pakottaa, vaan sen muotoutuminen vaati aikaa ja riittävää yhteistä kiinnostuksen kohdetta.

Toimijoiden kouluttamiseen ja kehittämiseen olisi voinut kiinnittää enemmän huomiota. Aikaisemmin olikin mainittu, että alusta jolle wikikirjaa tuotettiin oli MediaWikille rakennettu Wikikirjasto. Sen käyttö ei ollut läheskään kaikille tuttua, eikä myöskään ylipäättään tapa tuottaa materiaalia wikiin joka liittyy esim. wikien ominaispiirteisiin ja merkintäkieleen. MediaWikin ja Wikikirjastoon kirjoittamiseen opastaminen olisi voinut olla hyödyksi ja parantaa materiaalin laatua sekä rohkaista myös tuottajia muokkaamiseen.

Vertaistuotannon laadusta pidettiin aloitustilaisuudessa lyhyt alustus mainitun Vertaistuotannon laatu -osaprojektin toimesta, joka suuntasi hieman toimijoiden ajatuksia ottamaan laatuäkökulmia huomioon. Kuten tämän luvun alussa on mainittu, tuotannon edetessä olisi voinut järjestää ehkä lyhyitä prosessin laatuarviointejakin, jotta vertaistuotannon laatuajattelu olisi sisäänrakentunut toimijoiden mieliin paremmin. Ainakin koordinaattorin kokemus oli, että nyt se jäi hieman irralliseksi, vaikka yksittäiset toimijat tietysti tekivätkin jatkuvaa arviointia sisältöä tuottaessaan. Toimijoiden välistä kommunikaatiota ja kokemustenvaihtoa tuettiin wikikirjan tuotantoprosessissa kaiken aikaa monin tavoin – erityisesti aloitus- ja päätöstapaamisten järjestäminen ja parin tunnin verkkotapaamisten ensimmäisen tunnin käyttäminen kokemusten vaihtoon pyrkivät painottamaan juuri tätä.

7. Pohdintaa: vertaistuotanto uutena toimintamallina

Sosiaalisesta mediasta tai vieläkin laajemmin Web 2.0:sta puhutaan osana laaja-alaista muutosprosessia. Sen nähdään liittyvän jopa paradigmanmuutokseen, jossa oletukset todellisuuden luonteesta muuttuvat sosiaalisen median myötä. Wikit ovat yksi Web 2.0 -ajattelun mukanaan tuoma väline. Välineitä voidaan ajatella itsessään olevan merkityksellisiä, toisaalta voidaan ajatella, että olennaista ovat uudenlaiset toimintamallit, joita välineiden kautta voidaan tuottaa. Kun tarkastelunäkökulmana on toiminnan teoria ja sen ajatus toiminnan kehittymisestä välineiden ja toimintatapojen "vuoropuheluna", tavoitetaan ehkä jotakin olennaista siitä, miten sekä välineet että toimintatavat muuttavat asioiden tilaa. Tällaisen näkemyksen avulla voidaan sanoutua irti mainituista teknologisen determinismin ja toisaalta teknologian sosiaalisen konstruoinnin ääripäänäkemyksistä. Sen sijaan voidaan pyrkiä löytämään näiden puolivälissä oleva näkemys, jossa huomioidaan sekä teknologian itsensä että kulttuuristen ja sosiaalisten tekijöiden vaikutus teknologiseen kehitykseen. Hearn et al kutsuvat tätä co-evolutionaariseksi näkökulmaksi, jonka mukaan teknologiat ja yhteiskunta kehittyvät yhdessä. Ajatuksellisesti se on hyvin samansuuntainen kuin toiminnan teorian ajatus toiminnan kehittymisestä. (Ahonen, Engeström & Virkkunen 2000, 285-287; Engeström 2004, 12-13; Hearn et al 2009, 22-27.)

Edellisenkaltaisen näkemyksen mukaan vallitsee kärjistetysti ja yksinkertaistetusti yleensä tilanne, jossa joko välineet tai toimintatavat ovat toisiaan kehittyneempiä ja vaativat siten muutoksia joko toimintatapoihin, tai kehittyneempiä välineitä. Ajattelutapa, jonka mukaan sosiaalisen median sovelluksia ei vielä osata täysin hyödyntää, perustuu tarkastelutapaan, jonka mukaan välineet ovat liian kehittyneitä suhteessa toimintatapoihin. Näin ollen muutospaine kohdistuu nimenomaan toimintatapojen kehittämiseen ja kehittämiseen "välineiden tasolle". Syitä toimintatapojen kehittymättömyyteen voidaan analysoida toiminnan teorian toimintajärjestelmäajattelun avulla syvällisemmin ja yksityiskohtaisemmin, mutta yleisemmällä tasolla kuvaten syinä voidaan nähdä esimerkiksi tiedon puute järkevästä käyttötavoista, vanhat totutut toimintamallit jotka rajoittavat uusien välineiden (järkevää) käyttöä, oman käyttötavan löytymättömyys ja sen selvittäminen mitä sosiaalinen media voi tarjota itselle.

Edelliseen viitaten wikejä on periaatteessa mahdollista käyttää perinteisten verkkosivujen korvikkeena "Web 1.0" -tyylisesti sallimalla vaikkapa editointi vain sivuston ylläpitäjälle ja jopa rajoittamalla sen käyttöä vain tietylle pienelle kohderyhmälle, jolloin wiki toimii edelleen yksisuuntaisena julkaisumedian, ja ainoa saavutettu kehitysaste on aikaisempaan, esimerkiksi perinteisiin webbisivuihin verrattuna helpompi ja nopeampi tapa tuottaa sivusto, joka sisältää hieman edistyneempiä toimintoja (vrt. esimerkiksi Wikispaces-wiki, joka sisältää perinteisiin webbisivuihin nähden runsaasti myös muunlaisia työvälineitä kirjoittamisvälineen lisäksi kuten keskustelalueen). Toisaalta wikien avulla voidaan myös sallia helposti usean käyttäjän muokkaavan webbisivustoa, mikä helpottaa ylläpitotyötä. Käyttäjät saattavat kuitenkin vastata edelleen suppeasti vain omista vastuualueistaan sivustolla ja tuottaa sisältöä tiukasti katsoen edelleen yksin. Näiden esimerkkien valossa wikejä voidaan ajatella inkrementaalisenä parannuksena aikaisempaan tuotteeseen – webbisivujen tuottaminen on helppoa kenelle tahansa ja sivujen muokkausoikeuksien jakaminen on helpompaa kuin ennen. Kuitenkin radikaalimpi toiminnan kehittämisen aste innovaation tapaan on mahdollista muuttamalla kokonaan tuotanto-/toimintaprosessia. Tällöin hyödynnetään wikien tarjoamia mahdollisuuksia tuottaa aidosti yhdessä jotakin sivustoa siten, että sisältöjen tuottajia ei enää pystytä erottamaan toisistaan, kohteena oleva sisältö on tuottamisen keskiössä eikä niinkään sen tuottajat ja lisäksi sisällössä tiivistyy usean eri tekijän osaaminen ja asiantuntemus (ns. kollektiivinen älykkyys). Tällaista uudenlaista toimintamallia kutsutaan vertaistuotannoksi, ja sen mahdollistajana voidaan nähdä juuri kaksisuuntaisen webin kehittyminen (Auvinen 2009).

Uudenlaisten toimintamallien omaksuminen ei kuitenkaan ole helppoa. Uuden toimintamallin omaksumisessa yksi keskeinen elementti on muutos. Sosiaalisen median, esimerkiksi wikien käyttöönotossa voidaan nähdä olevan kyse on uudistumiseen tähtäävästä muutosprosessista, joka vaatii vanhojen toimintamallien muuttamista niin yksilö- kuin organisaatiotasolla. Esimerkiksi wikikirjoittaminen yhdessä muiden kanssa vaatii uudenlaista tapaa suhtautua omaan ja muiden tuottamaan tekstiin sekä tietynlaisen keskeneräisyyden hyväksymistä, jonka kautta voidaan päästä yhä paranevaan lopputulokseen. Menemättä tässä sen syvemmälle muutoskeskusteluun voidaan todeta, että myös wiki-vertaistuotantoa ja siihen liittyviä toimintamalleja pohdittaessa palataan siihen laajaan ja pitkään jatkuneeseen keskusteluun, miten muutosta voitaisiin edistää, jotta opittaisiin uudenlaisia toimintamalleja.

Viisautta wikin tekoon -wikikirjan tuottamisprosessin pohjalta voisi todeta, että käytännössä kokeilemalla oppii, ja yksi tie muutokseen käy juuri käytännön kokeilun kautta. Tuottantoprosessissa laajalla tuottajajoukolla oli paljon erilaista asiantuntemusta, ja apua oli aina saatavilla joltakulta. Kun edellytykset yhteistoiminnalle ovat kohdillaan, uskalletaan kysyä ja laittaa oma itsensä alttiiksi, eikä tarvitse yksin pohtia ratkaisua jokaiseen ongelmaan. Vastuu jakautui tuottantoprosessissa laajemmalle, eikä kenenkään tarvinnut kantaa liian suurta taakkaa. Wikikirjan tuottamisprosessi oli kokeiluluontoinen ja moni osallistuja lähtikin siihen mukaan juuri avoimin ja kokeilunhaluisin mielin. Näin ollen jokainen pystyi tietoisesti kokeilemaan ja harjoittelemaan itse edellä mainittuja sosiaalisen median mukanaan tuomia toimintamallivaatimuksia: kokeilemaan miltä tuntuu itse muokata toisen aloittamaa tekstiä eteenpäin, kysymään apua muilta ja antamaan apua muille, pohtimaan omaa suhtautumistaan siihen mikä tieto – ja millä kriteerein – on oikeaa ja parempaa kuin joku muu, opettelemaan keskeneräisyyden sietoa kun ei ehtinyt tuottaa kuin pienen pätkän tekstiä silloin tällöin, luottamaan että joku muu jatkaa siitä mihin itse jäi, huomaamaan että wikikirjan sisältö todellakin kasvoi projektin kuluessa ja pienikin panostus itseltä oli tärkeä osa kokonaisuutta. Oman työskentelyn ja kokemusten reflektoinnin sekä prosessissa opitun yhteisen pohdinnan kautta jokainen varmasti myös tutustui huomaamattaan omaan tapaansa käyttää wikejä, sekä niihin tuntemuksiin, mitä muutos ja uudenlainen toimintatapa herätti itsessä.

Lähteet

Ahonen, H., Engeström, Y. & Virkkunen J. 2000. Knowledge Management – The Second Generation: Creating Competencies Within and Between Work Communities in the Competence Laboratory. In Y. Malhotra (ed.) Knowledge Management and Virtual Organizations. (282-305). London: Idea Group Publishing.

Auvinen, A-M. 2009. Peer Production of e-learning and the challenge of quality management. Conference paper presented in EDULEARN09 the International Conference on Education and New Learning Technologies, Barcelona (Spain), 6.-8.7.2009.

Blanchard, A. L. & Markus, M. L. 2002. Sense of virtual community - maintaining the experience of belonging. In System Sciences, 2002. HICSS. Proceedings of the 35th Annual Hawaii International Conference on Volume, Issue, 7-10 Jan. 2002, 3566-3575.

Cunningham, W. 2010. Wiki History. Viitattu 22.3.2010. URL <http://c2.com/cgi/wiki?WikiHistory>

Ellonen, H-K., Kosonen, M. & Henttonen, K. 2007. The development of a sense of virtual community. International Journal of Web Based Communities 3(1), 114-130.

Engeström, Y. 2004. Ekspansiivinen oppiminen ja yhteiskehittely työssä. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Engeström, Y. 2001. Expansive Learning at Work: toward an activity theoretical reconceptualization. Journal of Education and Work, 14 (1), 133-156.

Hearn G., Tacchi J., Foth M. & Lennie J. 2009. Action Research and New Media. Concepts, Methods and Cases. Hampton Press Inc.: Cresskill, NJ 07626.

Viisautta wikin tekoon. Hyvä wikimateriaali. 2010. Viitattu 12.8.2010. URL http://fi.wikibooks.org/wiki/Viisautta_wikin_tekoon/Hyvä_wikimateriaali

Wenger, E., McDermott, R. & Snyder, W.M. 2002. Cultivating Communities of Practice. Harvard Business Press: Boston.

Wikikirjasto. Etusivu. 2010. Viitattu 22.3.2010. URL <http://fi.wikibooks.org/wiki/>

Wikimedia Foundation. Etusivu. 2010. Viitattu 22.3.2010. URL <http://wikimediafoundation.org/wiki/Etusivu>

Wikipedia. 2010. Wiki. Viitattu 22.3.2010. URL <http://fi.wikipedia.org/wiki/Wiki>

Liite 2. Wikikirjatyöskentelyn palautekysely.

Wikikirjatyöskentelyn palautekysely

Keräämme palautetta Viisautta wikin tekoon -wikikirjan prosessista siihen osallistuneilta. Pyydämme sinua vastaamaan alla oleviin kysymyksiin kokemuksiesi pohjalta. Vastaukset ovat arvokkaita koostaessamme raporttia wikikirjan tuottamisesta ja laatiessamme sen pohjalta suosituksia toimivalle vertaistuotantoprosessille. Tämän kyselyn kautta saamme raporttiin osallistuneiden omia kokemuksia ja ajatuksia. Raportissa vastauksia käsitellään nimettöminä. Kyselyyn vastaamiseen menee aikaa noin 10-20 minuuttia. Voit vastata nimettömänä. Vastaathan ke 14.4.2010 mennessä - hyödynnämme palautetta ITK-esityksissämme.

Kiitos jo etukäteen,
Anna ja Joanna

Taustatiedot

1. Sukupuoli:

- * nainen
- * mies

2. Oliko tämänkaltainen wikityöskentelymuoto sinulle ennestään tuttu?

- * Kyllä
- * Ei

3. Nimesi? (vapaaehtoinen)

4. Mikä sai sinut alunperin lähtemään mukaan wikikirjaprojektiin?

Työskentelyyn osallistuminen

5. Miten usein osallistuit ryhmän tapaamisiin (yht. 5 tapaamista: TRE ja ACP)?

- * Aina
- * Lähes joka kerta
- * Kerran

6. Jos valitsit kerran tai harvemmin, minkä vuoksi? Voit valita tarvittaessa useamman vaihtoehdon.

- * Ajan puute
- * Hankalat kulkuyhteydet
- * Kiinnostuksen puute
- * Other:

7. Wikikirjan tuotantoon osallistuminen oli mielestäni

- * Paljon työläämpää kuin olin kuvitellut
- * Jonkin verran työläämpää kuin olin kuvitellut
- * Olin arvioinut työmäärän suhteellisen realistisesti

- * Jonkin verran vähemmän työlästä kuin olin kuvitellut
- * Ei läheskään niin työlästä kuin olin kuvitellut

8. Kuinka monta tuntia arvioisit käyttäneesi aikaa wikikirjan tuottamisprosessiin (arvioi mukaan kaikki tapaamiset ja itsenäinen työskentely)?

9. Muita ajatuksia tai kommentteja työskentelyyn osallistumisesta?

Työskentelymuodot

10. Mikä työskentelymuoto tai niiden yhdistelmä on sinusta tehokkain tekstin syntymisen kannalta wikikirjan vertaistuotannossa? Jos mielestäsi jokin työskentelymuotojen yhdistelmä on tehokkain, valitse kaikki haluamasi vaihtoehdot.

- * Fyysiset tapaamiset
- * Verkkotapaamiset
- * Itsenäinen työskentely
- * Other:

11. Tarkenna edellistä vastausta ja kuvaa lyhyesti kokemuksiasi: miksi käytetyt työskentelymuodot olivat mielestäsi tärkeitä / ei lainkaan tärkeitä, mikä niissä toimi hyvin tai huonosti jne.?

12. Millaiseksi koit fyysiset tapaamiset (aloitus- ja lopputapaaminen)? Oliko niistä hyötyä? Miten niitä olisi voinut kehittää?

13. Millaiseksi koit verkkotapaamiset? Oliko niistä hyötyä? Miten niitä olisi voinut kehittää?

14. Muita ajatuksia tai kommentteja työskentelymuodoista?

Wikikirjan viikkotiedote

15. Miten usein luit tai silmäilit viikkotiedotteen?

- * Luin jokaisen tiedotteen
- * Luin tiedotteen melkein aina
- * Luin alle puolet saapuneista tai vähemmän

16. Mitä mieltä olet viikkotiedotteen pituudesta keskimäärin?

- * Liian pitkä
- * Sopivanpituisen
- * Liian lyhyt
- * Other:

17. Mitkä seuraavista kuvaavat mielestäsi viikkotiedotetta?

- * Tarpeellinen
- * Tarpeeton
- * Tuki työskentelyä
- * Haittasi työskentelyä

- * Informatiivinen
- * Selkeä
- * Hankala lukea
- * Minulle sopivassa muodossa (sähköposti)
- * Väärässä formaatissa (olisin halunnut tiedon muuta kautta kuin sähköpostitse)
- * Kannustava
- * Lannistava
- * Other:

18. Perustele vastauksesi lyhyesti alle.

19. Miten olisit muuttanut viikkotiedotetta, jotta se olisi edistänyt työskentelyä paremmin?

20. Muita ajatuksia tai kommentteja viikkotiedotteesta?

Työskentelyn sujuminen

21. Miten hyvin vertaistuotantoprosessi sujui mielestäsi?

- * Erittäin hyvin
- * Melko hyvin
- * Ei hyvin, eikä huonosti
- * Melko huonosti
- * Erittäin huonosti

22. Tunsitko etukäteen wikikirjatyöskentelyyn osallistuneita henkilöitä?

- * Kyllä, kaksi tai useampia
- * Kyllä, yhden
- * En

23. Vaikuttiko omaan työskentelyysi se, miten hyvin tunsit etukäteen muita työskentelyyn osallistuneita?

- * Kyllä, positiivisesti
- * Kyllä, negatiivisesti
- * Ei
- * En osaa sanoa

24. Kerro lyhyesti miten työskentelyysi vaikutti se, miten hyvin tunsit etukäteen muita osallistujia.

25. Olisitko tarvinnut enemmän taustatietoa muista ryhmän jäsenistä, jotta työskentely olisi sujunut paremmin?

- * Kyllä
- * En
- * En osaa sanoa

26. Työskentelyä pyrittiin tukemaan säännöllisillä tapaamisilla, muistuksilla ja viikkotiedotteella. Miten työskentelyä olisi voinut vielä tukea?

27. Mikä mielestäsi on wikikirjan tuottamisprojektissa mukana olosi perusteella olennaista vertaistuotantoprosessin onnistumisen kannalta?

Työskentelyn lopputulos (wikikirja)

28. Minkälaisia odotuksia itselläsi oli alkujaan wikikirjan suhteen?

29. Mitä mieltä olet nyt valmistuneesta versiosta? Vastaako se omia alkuperäisodotuksiasi (esim. laadullisesti, sisällöltään)?

Muu palaute

30. Muita ajatuksia tai kommentteja wikikirjaprojektista tai tästä kyselystä?

Liite 3: Viisautta wikin tekoon -wikikirjan palautelomake

Viisautta wikin tekoon -wikikirjan palautelomake

Keräämme välipalautetta Viisautta wikin tekoon -wikikirjasta, jotta voimme viimeistellä kirjaa paremmaksi. Versio 1.0 on tarkoitus saada valmiiksi maaliskuun 2010 loppuun mennessä. Toivomme, että ennätät hieman paneutua ja tutkia wikikirjaamme, joka löytyy osoitteesta: http://fi.wikibooks.org/wiki/Viisautta_wikin_tekoon ja vastata sen jälkeen kirjaa koskeviin kysymyksiimme 21.3.2010 mennessä. Näin ehdimme hyödyntää saatua palautetta kirjan työstämisessä. Kaikki kommentit auttavat meitä eteenpäin! Iso kiitos avustasi!

Taustakysymykset

1. Ovatko wikit sinulle ennalta tuttuja?

- * Kyllä
- * Ei
- * En osaa sanoa

2. Jos vastasit edelliseen kyllä, kerro lyhyesti, miten olet käyttänyt wikejä?

3. Miten kuvailisit omaa tietoteknistä osaamistasi? Valitse lähinnä sopivin vaihtoehto tai kirjoita oma kuvaus kohtaan "other".

- * Olen IT-asiantuntijan tasoinen.
- * Käytän tietotekniikkaa runsaasti töissä ja vapaalla.
- * Olen ns. peruskäyttäjä, mutta uskallan kokeilla ja opetella itse.
- * Hallitsen tietotekniikan perusasiat, mutta tarvitsen usein apua muilta, etenkin uusissa asioissa.
- * Other:

Wikikirjaa koskeva palaute

4. Yleis- tai ensivaikutelma:

Miltä kirja mielestäsi vaikutti? Houkuttiko lukemaan? Oliko vakuuttavan ja luotettavan oloinen? Selvisiko etusivulta, mitä kirjasta löytyy? Vastasiko kirjan sisältö luvattua? Parannusehdotuksia?

5. Selkeys:

Oliko kirja mielestäsi selkeä? Oliko osioihin jako perusteltu? Oliko teksti ymmärrettävää ja omalle osaamistasollesi sopivaa? Parannusehdotuksia?

6. Käytettävyys:

Miten helppoa materiaalia on käyttää? Miten navigointi materiaalissa toimi? Parannusehdotuksia?

7. Materiaalin tietosisältö:

Oliko oppaan tieto vakuuttavaa ja luotettavaa? Tarjosiko se uutta tietoa vai sisälsikö itsestäänselvyksiä? Havaitsitko virheitä ja jos, missä kohdissa? Oliko tietosisältö tarpeeksi syvällistä vai liian pinnallista? Entä konkreettista vs. teoreettista? Parannusehdotuksia?

8. Materiaalin hyödynnettävyys:

Voisitko itse kuvitella hyödyntäväsi materiaalia jatkossa? Miten hyödyntäisit sitä? Mikä tekisi siitä nykyistä paremmin hyödynnettävää?

9. Muuta palautetta tai kommentteja wikioppaasta tai tästä kyselystä?

Tämä raportti kuuluu AVO-hanketutkimukseen liittyvien case-raporttien sarjaan. Hanketutkimuksen oheen tuotetaan n. 5-10 case-raporttia erilaisista hankkeen teemoihin liittyvistä uusista toimintamalleista.

Case-raportit ovat hanketutkimusta tukevia kuvauksia, joissa valotetaan konkreettisia case-esimerkkejä apuna käyttäen, mitä uudenlaisia toimintamalleja uusien välineiden käyttöön liittyy. Erilliset case-raportit julkaistaan verkkojulkaisuina heti niiden valmistuessa.

Syksyllä 2011 raportit kootaan yksiin kansiin koosteeksi ja julkaistaan kokonaisuudessaan sekä painettuna että verkkoversiona.

Materiaali on tuotettu osana AVO-hanketta, jonka rahoittajina toimivat Euroopan sosiaalirahasto ja Lapin ELY-keskus. Hanketta koordinoi Suomen eOppimiskeskus ry.

